

Att arbeta resursförstärkande bland barn

En inspirationskälla för pedagoger utgående från pilotprojektet Dagisfred

Filippa Eklund

Sabina Granrot

Emma Nordberg

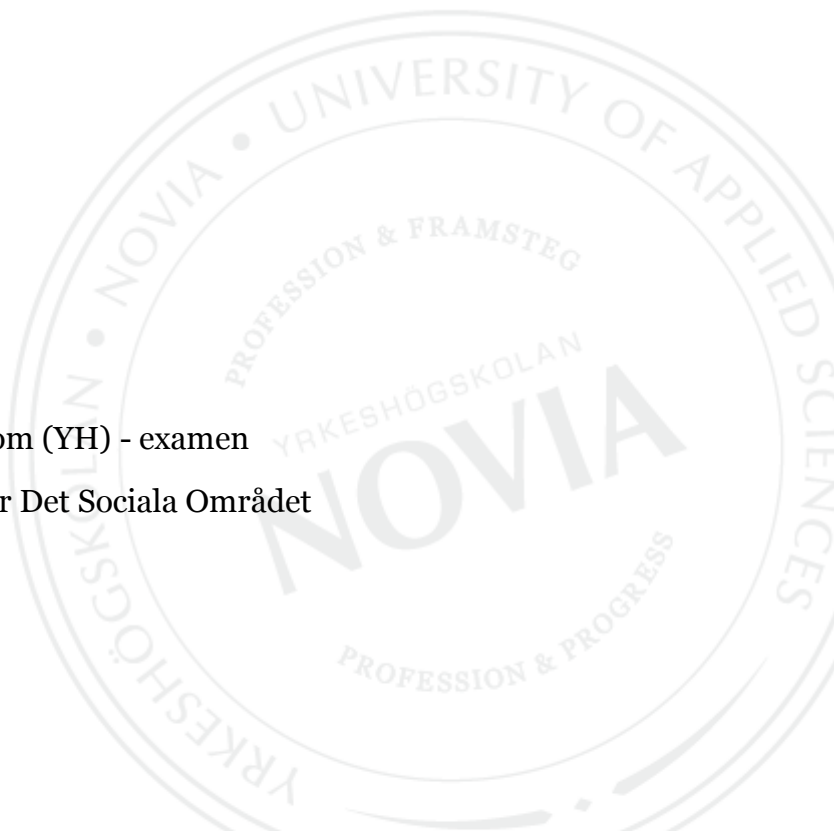
Sofia Rosenström

Emma Sjöberg

Examensarbete för Socionom (YH) - examen

Utbildningsprogrammet för Det Sociala Området

Åbo 2016

EXAMENSARBETE

Författare: Filipa Eklund, Sabina Granrot, Emma Nordberg, Emma Sjöberg, Sofia Rosenström

Utbildningsprogram och ort: Det sociala området, Åbo

Inriktning/alternativ/Fördjupning: Socialpedagogiskt arbete bland barn och familjer

Handledare: Susanne Davidsson och Gunilla Björklund

Titel: Att arbeta resursförstärkande bland barn – En inspirationskälla för pedagoger utgående från pilotprojektet Dagisfred

Datum 6.5.2015

Sidantal 78

Bilagor 5

Abstrakt

Detta examensarbete är ett beställningsarbete av Folkhälsan och handlar om projektet Dagisfred. Projektets mål var att arbeta för ett tryggt daghem, där barnet bemöts med respekt och ges möjlighet till delaktighet. Syftet med Folkhälsans verksamhet är att förebygga mobbning och ensamhet bland barn redan vid tidig ålder.

Examensarbetets syfte var att samla tips och idéer till en verksamhetsguide. Utformningen av idéerna har gjorts utgående från samarbete med barn och pedagoger på ett pilotdaghem. Folkhälsans givna verktyg, Dagisfredsspelet och Dialogduken, har implementerats på pilotdaghemmet. Dagisfredsspelet har utformats för barn på daghem medan Dialogduken är till för pedagoger på daghem. De åsikter och tankar som framkommit under Dagisfredsspelet och Dialogduken har använts vid utformningen av idéer.

I resultatet har tips och idéer samlats ihop med fokus på att fungera som en inspirationskälla för pedagoger på daghem. Med hjälp av dessa tips och idéer vill vi stöda barnen att bli mera delaktiga och ha ett större inflytande på daghemsverksamheten. Vi som skribenter har inte makt att påverka detta, men med hjälp av examensarbetet vill vi lyfta fram vikten av pedagogens roll i att göra barn delaktiga och få dem att uppleva att de har inflytande.

Språk: Svenska Nyckelord: Dagisfred, barn, delaktighet, inflytande, barns perspektiv, mobbningsförebyggande arbete, resursförstärkande arbete, trygghet och gemenskap

OPINNÄYTETYÖ

Tekijät: Filippa Eklund, Sabina Granrot, Emma Nordberg, Emma Sjöberg, Sofia

Rosenström

Koulutusohjelma ja paikkakunta: Sosiaaliala, Turku

Suuntautumisvaihtoehto/Syventyvä opinnot: socialpedagogiskt arbete bland barn och familjer

Ohjaajat: Susanne Davidsson ja Gunilla Björklund

Nimike: Voimavaroja vahvistava työ lasten parissa - Kasvattajille suunnattu, Dagisfred-hankkeeseen perustuva inspiraationlähde

Päivämäärä 6.5.2015

Sivumäärä 78

Liitteet 5

Tiivistelmä

Tämä opinnäytetyö on Folkhälsanin tilaustyö ja osa Dagisfred-hanketta. Hankkeen tavoitteena on työskennellä turvallisemman päiväkodin puolesta, jossa lasta kohdellaan kunnioituksella ja annetaan hänelle mahdollisuus olla osallisena päiväkodin toiminnassa. Folkhälsanin toiminnan tarkoitus on kiusaamisen ja yksinäisyyden ennaltaehkäisy lasten keskuudessa jo varhaisiässä.

Opinnäytetyön tavoitteena on vinkkien ja ideoiden kokoaminen yhteiseen toimintaoppaaseen. Ideat muodostuivat yhteistyössä lasten ja päiväkodin henkilökunnan kanssa koepäiväkodissa. Folkhälsanilta saadut työvälineet, Dagisfredsspelet ja Dialogduken, otettiin käyttöön koepäiväkodissa. Dagisfredsspelet on suunnattu päiväkodissa oleville lapsille, kun taas Dialogduken on päiväkodin henkilökuntaa varten. Ideoita ja vinkkejä muodostettaessa hyödynnettiin työvälineistä saatuja mielipiteitä ja ajatuksia.

Nämä vinkit ja ideat on koottu yhteen tulososiossa, jonka tavoitteena on toimia inspiraation lähteenä päiväkodissa työskenteleville kasvattajille. Näiden vinkkien ja ideoiden avulla haluamme tukea lasten aktiivista osallistumista ja vaikuttamisen mahdollisuutta päiväkotitoiminnassa. Kirjoittajina meillä ei ole mahdollisuutta vaikuttaa tähän, mutta tämän opinnäytetyön kautta haluamme korostaa pedagogien roolin tärkeyttä lasten osallistamisessa sekä vaikutusmahdollisuuksien luomisessa.

Kieli: Ruotsi

Avainsanat: Dagisfred, lapsi, osallisuus, vaikutusvalta, lapsen perspektiivi, kiusaamisen ennaltaehkäisy, voimavaroja vahvistava, turvallisuus ja yhteisöllisyys

BACHELOR'S THESIS

Authors: Filippa Eklund, Sabina Granrot, Emma Nordberg, Emma Sjöberg, Sofia Rosenström

Degree Programme: Degree programme in Social Services, Turku

Specialization: Social pedagogical work with children and families

Supervisors: Susanne Davidsson and Gunilla Björklund

Title: Resource strengthening daycare and the Dagisfred project

Date 6.5.2015

Number of pages 78

Appendices 5

Summary

This thesis was commissioned by Folkhälsan as a part of the project Dagisfred. The aim of the thesis was to work towards a safer kindergarten where children are met with respect and given an opportunity to participate. The general purpose of Folkhälsan is to prevent loneliness and bullying among children at an early age.

The purpose of this thesis was to collect tips and ideas into an operational guide. The collecting itself was done in collaboration with children and professionals at a kindergarten participating in the project. Two instruments given by Folkhälsan, Dagisfredsspelet and Dialogduken, were implemented at the kindergarten. Dagisfredsspelet was designed for the children and Dialogduken for the professionals at the kindergarten. The thoughts and opinions that surfaced during the implementation of these instruments were used when developing the tips and ideas.

In our results, the tips and ideas were gathered with the intention to work as a source of inspiration for professionals at kindergartens. With the collected tips and ideas, we want to support children in becoming more participating and influential in the activities at the kindergarten. As writers, we can not influence this directly but with the help of this thesis we would like to highlight the importance of the professional's role in enabling participation and influence from the children.

Language: Swedish Key words: Dagisfred, children, participation, influence, children's perspective, preventing bullying, reinforcing resources, safety, fellowships

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte och frågeställning	2
1.2	Projektets bakgrund	3
2	Arbetsprocessen.....	5
2.1	Tillvägagångssätt	5
2.2	Spelet för Dagisfred	6
2.3	Dialogduken.....	8
2.4	Vårt deltagande i nätverksträffen.....	9
2.5	Speltillfällena på Trollebo daghem.....	11
2.6	Utförandet av Dialogduken.....	14
2.7	Litteraturoversikt	14
2.8	Etik och tillförlitlighet	16
3	Barnet i centrum	19
3.1	Barn som medforskare	20
3.2	Barns perspektiv	21
3.3	Barns delaktighet och dess olika nivåer.....	22
3.4	Barns inflytande	27
3.5	Trygghet för barn	29
3.6	Barn i dialog.....	30
3.7	Barns behov av samspel och gemenskap.....	32
4	Resultat av verktygen	35
4.1	Affo – Vad tycker du är roligt på dagis?.....	36
4.2	Lukki - Har du något tips på vad jag kan göra när jag känner mig ledsen? Finns det något på dagis som gör dig ledsen?	36
4.3	Carro - Vad tycker du att vi tillsammans kunde göra för att visa att vi bryr oss om varandra på dagis?	37
4.4	Prisse - Hur tycker du att en riktigt bra fest på dagis skulle vara?	37
4.5	Resultatet av Dialogduken	37
5	Resultatanalys.....	39
5.1	Gemenskap bland barn.....	40

5.2	Trygghet för barn	43
5.3	Analysmodell utgående från Shiers Delaktighetsmodell	44
6	Kritisk granskning och diskussion.....	49
	Källförteckning	53

Figurförteckning

Figur 1	Spelet för Dagisfred	7
Figur 2	Dialogduken	9
Figur 3	Shiers Delaktighetsmodell	24
Figur 4	Analysmodell	46

Bilagor

Bilaga 1 Spelet för Dagisfred

Bilaga 2 Dialogduken

Bilaga 3Handledning för arbetet med Dialogduken

Bilaga 4 Fotograferingstillstånd

Bilaga 5 Utkast till verksamhetsguiden för Dagisfred

1 Inledning

Detta examensarbete är skrivet av fem studerande vid Yrkeshögskolan Novia. Alla fem skribenter studerar inom utbildningsprogrammet för det sociala området, med profileringen resursförstärkande socialpedagogiskt arbete bland barn och familjer, med behörighetsgivande studier till barnträdgårdslärare. Examensarbetet baserar sig på ett uppdragsavtal med Folkhälsan som gäller deras pilotprojekt Dagsifred. I examensarbetet kommer vi att vara delaktiga i att utveckla och implementera konceptet Dagsifred och i att sammanställa en verksamhetsguide med tips och idéer för konceptet. Till projektet hör också att planera och verkställa en Dagsifredsfest tillsammans med pedagoger och barn på pilotdaghemmet. Denna fest kommer att hållas efter att examensarbetsprocessen har avslutats.

Under examensarbetsprocessen deltog två av oss skribenter i en nätverksträff som ordnades av Folkhälsan. På träffen fick pedagoger från daghem i Österbotten inklusive pilotdaghemmet för detta arbete information och anvisningar om projektet och dess innehåll, det vill säga Dialogduken samt Spelet för Dagsifred. Verktygen och nätverksträffen presenteras mera i kapitel 3. Vi samarbetade med professionella och barn på Trollebo, som är ett svenskspråkigt daghem i Närpes.

Enligt vår barnsyn skall barnen ha rätt till att vara delaktiga i det som gäller deras vardag och de skall kunna få vara med och påverka enligt egna förutsättningar. Vi anser att det är viktigt att låta barnen komma till tals och att inte låta pedagogens egna uppfattningar styra. Detta innefattar ett barns perspektiv. Vi har även ett resursförstärkande synsätt som avspeglar sig i hela arbetet. Detta betyder att stöda barnet utifrån barnets egna behov vilket i sin tur bekräftar och stöder barnet (Davidsson & Juslin, 2016, s. 73). För oss innebar detta att försöka ta vara på barnens svar för att göra en verksamhetsguide och använda barnens resurser på ett positivt sätt.

I examensarbetet ligger tyngdpunkten på barnens möjligheter till inflytande och delaktighet. Detta eftersom vi anser att innebörden av barns delaktighet inte är så lätt att uppfylla och att det krävs att pedagogerna vågar ge efter på sin makt och bjuda in barnen till att vara delaktiga. I arbetet behandlas begrepp som barnsyn, barns perspektiv, barns delaktighet, barns inflytande, dialog och samspel, eftersom vi ansåg att de hänger ihop med kunskapssynen på att barnet är medforskare. I arbetets tredje kapitel fördjupas dessa begrepp. I detta arbete används begreppet pedagog på daghem och med detta avser vi både

barnskötare och barnträdgårdslärare. Vidare använder vi oss av begreppet skribenter, då vi avser oss själva. Då vi skriver studerande avser vi samtliga studerande inom pilotprojektet Dagisfred. Vi valde även att använda termen barn som medforskare eftersom barn har en central roll i vårt arbete och syftet med detta projekt är att barn skall vara delaktiga genom att de får vara med och påverka. Begreppet barn som medforskare betyder i vårt arbete att barn skall kunna ta del i och påverka sin vardag.

Examensarbetets uppbyggnad består av en beskrivning av syftet och frågeställningarna för examensarbetet, följt av bakgrunden för projektet Dagisfred. Vidare presenteras tillvägagångssätten samt implementering och de verktyg som fåtts av beställaren. Därefter går vi in på teorin kring att sätta barnet i centrum och se barnet som medforskare samt begrepp som hör ihop med dessa. Detta betyder att det är barnets egna erfarenheter, åsikter, uppfattningar, föreställningar och tankar som ligger till grund för hur de upplever sin omvärld, alltså sett inifrån-ut. Inte så att det är den vuxna som försöker återskapa och tolka det som barnet uttrycker och upplever. I litteraturöversikten beskrivs våra val av sökord samt relevanta källor. Vidare handlar etiken om hur skribenterna har gjort för att få detta arbete mer tillförlitligt och vilka etiska riktlinjer som följts genom hela arbetet. Därefter beskrivs resultatet av det insamlade materialet och sedan avslutas examensarbetet med en resultatanalys samt en kritisk granskning med diskussion.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med detta examensarbete är att samla tips och idéer för en verksamhetsguide till konceptet Dagisfred. Guiden skall i fortsättningen användas på daghem för att jobba kring temat Dagisfred bland barn. Guiden kommer att tryckas på svenska och finska. Idéerna och tipsen kommer även förmodligen att samlas på Folkhälsans nätsidor. Inom detta beställningsprojekt har skribenterna blivit tilldelade verktyg för att kunna få fram och stärka daghemmens arbete för ett tryggt daghem, där barnet bemöts med respekt och ges möjlighet till delaktighet. Information om dessa verktyg, Spelet för Dagisfred och Dialogduken tas upp i kapitel 2.

Tipsen och idéerna till verksamhetsguiden består av ett utkast (Bilaga 5) där alla grupper inom projektet Dagisfred tillsammans sammanställt materialet. Eftersom skribenternas uppgift var att enbart samla in tips och idéer för verksamhetsguiden, har inte extra tid lagts på layouten. Sammanställningen skedde vid sidan om examensarbetet. Från beställarens sida önskades det dock att idéerna skulle sammanställas enligt en årsklocka. Det innebär att

vissa idéer formulerades med fokus på att lära känna varandra samt olika samspelsövningar som kan utövas i början av dagisåret. I slutet av dagisåret kan man däremot fokusera på övningar som inte kräver desto större ledning av pedagogen. Barnen borde vid det här laget ha lärt känna varandra och deras samspel som grupp fungerar.

Syftet med Dagisfredsspelet tangerar också hållbar utveckling genom att barnens åsikter omvandlas till tips och idéer för verksamhetsguiden, som vidare kan användas för att förebygga mobbning. Genom mobbningsförebyggande arbete är det möjligt att i ett tidigt skede arbeta för ett tryggt daghem i social bemärkelse. Hållbar utveckling på daghem sker genom att till exempel arbeta kring gemenskap och barns samspel för att få en grund för framtida relationer.

I detta examensarbete har följande frågeställningar utarbetats:

- Hur ta tillvara barns tankar med hjälp av projektets givna verktyg?
- Vilka idéer utvecklas från barns tankar till en verksamhetsguide?

Eftersom projektets syfte är att samla tips och idéer till en verksamhetsguide, vill skribenterna ha svar på hur barnens tankar kan tas vara på med hjälp av verktyget, Dagisfredsspelet. Den andra frågan skribenterna vill ha svar på är vilka idéer som sedan framkommer utifrån barnens tankar till verksamhetsguiden. Folkhälsan var även intresserad av barnens åsikter om spelet samt hur det tilltalade dem.

1.2 Projektets bakgrund

Det finns redan mobbningsförebyggande arbete inom småbarnsfostran som baserar sig på barnkonventionen om barns rättigheter. Här fokuseras det bland annat på ett jämlikt bemötande, att förebygga diskriminering, rätt till en trygg miljö med utgångspunkt för lek och gemenskap. Det har visat sig att det förebyggande arbetet ger positiv effekt för välbefinnandet och skolgången på långsikt. (Stoor-Grenner & Kirves, s. 1). Beställarens syfte med projektet är att förebygga mobbning. I samarbete med Folkhälsan är vi delaktiga i att skapa konceptet Dagisfred på nationell nivå. Resultatet ger de professionella konkreta tips och råd på hur de kan stöda goda relationer på daghem.

Att förebygga mobbning är viktigt eftersom forskningar visar att mobbning ger allvarliga och långtgående konsekvenser som påverkar barnets utveckling och uppväxt fullständigt. Det påverkar inte enbart mobbaren och den som blir mobbad, utan även de andra barnen i

barngruppen kan uppleva situationen som otrygg och hotfull. (Stoor-Grenner & Kirves, s. 1). Det är på daghemmet som barnets kamratsocialisationer börjar utvecklas i samspel med de andra barnen samt pedagogerna. Barnen lär sig hur de skall bete sig tillsammans med och gentemot andra och genom dessa formas beteenden som sedan vidare byggs på. Därför är det viktigt att som pedagog finnas till för att lära barnen vad som är socialt acceptabelt och inte, redan i tidig ålder. Med ett deltagande i detta projekt bidrar vi till mobbningsförebyggande arbete genom de tips och idéer vi kommit fram till inför Dagisfredens verksamhetsguide.

På Folkhälsan, examensarbetets beställare, arbetas det utgående från tre tyngdpunktsområden; hälsofrämjande aktiviteter, social- och hälsovårdsservice samt forskning. Folkhälsan har bolag och föreningar som upprätthåller daghem. Det finns även verksamhet som riktar sig till alla daghem, bland annat kring mobbningsförebyggande arbete. Det har utarbetats verktyg för pedagoger som stöder dem att i ett så tidigt skede som möjligt upptäcka barn som blir utanför kamratgruppen. På detta sätt kan risken för att mobbning uppkommer senare i barnets liv minska. (Folkhälsan, 2015).

Folkhälsan har länge varit delaktig i att koordinera Skolfreden i diverse skolor. Skolfred började som en del av en antivåldskampanj och kommer nu att fungera som inspiration för projektet Dagisfred. Folkhälsan vill utvidga konceptet Skolfred till daghem. (Verksamhetsplanen för Dagisfred). Folkhälsan, Mannerheims Barnskyddsförbund, Utbildningsstyrelsen, Inrikesministeriets polisavdelning och Finlands Föräldraförbund är delaktiga i projektet tillsammans med olika skolor omkring i Finland. Tanken med Skolfredsprogrammet är att uppnå en skoldag och ett skolår som känns tryggt för alla i psykisk, fysisk och social bemärkelse. Skolfredens mål är att främja samhörighetskänslan och en god atmosfär i skolan så att ingen elev behöver känna sig ensam samt att varje enskild elev känner sig accepterad och som en viktig del av skolsamfundet. (Skolfreden).

Ett annat mobbningsförebyggande projekt som Folkhälsan har skapat är Kompisväskan. Det är ett praktiskt utformat material som har som uppgift att motivera och inspirera till ett mobbningsförebyggande arbete bland små barn. Materialets syfte är att stöda kamratrelationer, vägleda barnen att bygga upp meningsfulla relationer och att stärka positiva förutsättningar i barngruppen. Materialet riktar sig till personal på daghem, studerande, vårdnadshavare och andra som är intresserade av att arbeta mobbningsförebyggande. (Folkhälsan, 2015). I examensarbetet behandlas Kompisväskan eftersom Dagisfred är ett delprojekt inom detta. Projektet Dagisfred skall stöda pedagoger

att förebygga mobbning och utanförskap på daghem. Vidare skall den även, i möte med vårdnadshavare, skapa goda relationer bland barn genom att stärka respekten, delaktigheten och tryggheten ytterligare.

2 Arbetsprocessen

I det här kapitlet presenteras examensarbetets arbetsprocess. Först beskrivs tillvägagångssättet i arbetet och hur utförandet skett praktiskt. Kapitlet fortsätter med beskrivningar av verktygen Dagsifredsspelet och Dialogduken. Vidare presenteras nätverksträffen och arbetsprocessen kring dokumenteringen och utförandet av de tillfällen där verktygen användes. I kapitlet presenteras även teoridelens litteratursökningsprocess. Kapitlet avslutas med diskussioner kring etiska förhållningssätt och tillförlitlighet i detta examensarbete.

2.1 Tillvägagångssätt

Som tidigare nämnts är detta examensarbete en del av projektet Dagsifred. Att arbeta med ett projekt innebär att ha olika samarbetspartners, att formulera ett problem, skaffa sig kunskap och bearbeta denna kompetens. Det innebär även att planera och organisera samt producera en produkt och efteråt kunna reflektera kring processen för att eventuellt i framtiden kunna förbättra produkten. Andra karakteristiska särdrag för ett projektarbete är att det är tidsbundet och resultatitriktat. (Andersen & Schwencke, 2013, s. 11, 18).

Eftersom detta var ett beställningsprojekt, var riktlinjerna angående tillvägagångssätt och verktygen förutbestämda. Folkhälsan gav information om projektets syfte och deras projektplan för projektet Dagsifred. Eftersom innehållet skulle handla om barns delaktighet var våra begrepp i princip redan givna. Dessa begrepp beskriver även vår syn på barns delaktighet och ett resursförstärkande tankesätt. För vårt examensarbete innebar det att syftet var givet, det vill säga att samla in idéer till en verksamhetsguide för Dagsifred. Skribenterna skaffade sig kunskap genom att ta del av Dagsifredens projektplan, en nätverksträff, litteraturstudier och via dokumentation av barns spelande och personalens diskussioner kring Dialogduken.

Vi samarbetade med Folkhälsan samt Trollebo daghem i Närpes som agerade som vårt pilotdaghem genom hela arbetsprocessen. Utöver detta hade vi regelbundna möten med de två andra studerandegrupper som skrev sina examensarbeten inom samma projekt. Detta

möjliggjorde att vi kunde stöda och hjälpa varandra för att vidare kunna utveckla och uppnå goda resultat inför verksamhetsguiden för Dagisfred. Vi hade även tillgång till handledning av Folkhälsans representanter från projektet. Handledning skedde via Skypemöten och mejl.

Folkhälsans pilotprojekt Dagisfred innehåller ett Dagisfredsspel som riktar sig till barn i åldern tre till fem och därför kändes denna målgrupp naturlig för oss att testa Dagisfredsspelet med. Barn som är yngre än detta har mindre förståelse kring spelets budskap, vilket medför att examensarbetets syfte skulle bli svårare att uppnå. Det andra verktyget som fått av Folkhälsan, Dialogduken, är till för pedagoger eftersom den fungerar som diskussionsunderlag utgående från bland annat barnens svar från Dagisfredsspelet.

Detta examensarbete innefattar också implementering, vilket handlar om att förverkliga idéer. Idén är planerad, genomtänkt och har som syfte att förbättra någonting. Med detta avses alltså att implementera den nya idén eller metoden i den vardagliga verksamheten eller arbetet. (Nilsen, 2010, s. 51-52). Genom vårt examensarbete var vi delaktiga i att införa Folkhälsans idéer om konceptet Dagisfred ut i verkligheten samt i utvecklingen av konceptet Dagisfred. Detta genom att vara med och dokumentera det som framkom i Dagisfredsspelet, det vill säga barnens svar, samt Dialogduken, pedagogernas reflektioner och vidare analysera svaren för att bearbeta fram idéer till verksamhetsguiden för konceptet Dagisfred. För att lättare få fram en del av idéerna till verksamhetsguiden, tog skribenterna hjälp av Shiers Delaktighetsmodell och utifrån den bearbetat fram en egen modell.

2.2 Spelet för Dagisfred

Dagisfredsspelet (Figur 1) var ett av verktygen som ingick i projektet. Dagisfredsspelet som finns bifogat i examensarbetet (Bilaga 1) är till för att få fram barnens åsikter kring hur ett trivsamt daghem skall vara samt vad de tycker att en Dagisfredsfest skall innehålla. Spelet ger möjlighet för pedagoger att ta tillvara barnens idéer som föds under spelets gång, då spelets syfte är att uppmärksamma barnets tankar och göra något konkret med dem. Det är barnens svar som skribenterna analyserade och använde sig av för att få fram tips och idéer för verksamhetsguiden för Dagisfred.

Figur 1 Spelet för Dagisfred (Spelet för Dagisfred)

Spelet spelas av fyra barn åt gången tillsammans med en pedagog, vars uppgift är att läsa upp instruktionerna och frågorna samt dokumentera barnens svar. Spelet går ut på att förflytta en gemensam spelpjäsa på spelplanen från figur till figur i den ordning de kommer. Varje figur berättar kort om sin situation och har sedan en tillhörande fråga som barnen i tur och ordning får fundera kring och sedan besvara enligt hur de tycker och tänker. Vartefter barnen svarat på frågorna får de flytta spelpjäsen framåt.

Spelet har ett tema, Dagisfred, och vissa känslor tas upp, såsom glädje, omtanke och att vara ledsen. Affo frågar av barnen vad de tycker är roligt på dagis. Lukki frågar sedan efter tips på vad han skulle kunna göra då han ibland känner sig ledsen, med tillhörande fråga om det finns något som barnen blir ledsna av på dagis. Carro frågar vad vi tillsammans skulle kunna göra för att visa att vi bryr oss om varandra på dagis och till sist frågar Prisse barnen om de har idéer och ber dem berätta hur de skulle vilja att en dagisfredsfest skulle vara. (Spelet för Dagisfred).

För studeranden ingick det att i projektet planera och tillsammans med barn och pedagoger förverkliga en dagisfredsfest. Barnen fick i spelet berätta hur de vill att en dagisfredsfest skall vara, vilket gör dem delaktiga i planeringen av festen. Dagisfredsfesten sker den 23.8.2016 då Dagisfred utlyses. I spelsituationen behandlades dagisfredsfesten med

barnen, men planeringen inför dagisfredsfesten kommer dock att ske efter att examensarbetsprocessen har slutförts.

2.3 Dialogduken

Dialogduken (Figur 2) var det andra verktyget som ingick i pilotprojektet Dagisfred. Dialogduken som finns bifogat i arbetet (Bilaga 2) fungerar som ett redskap för pedagoger på ett daghem. Tanken är att inom personalgruppen få fram åsikter och vara till hjälp för att skapa dialog och reflektioner kring temat Dagisfred. För att skapa en god dialog är det viktigt att gruppen inte är för stor. Gruppstorleken rekommenderas att bestå av fyra till sex pedagoger. Det behövs även gott om tid reserverat för Dialogduken eftersom det tar tid att få en god dialog till stånd. Duken består av klara frågor och uppgifter som deltagarna samlas runt. Uppgifterna skall lösas enligt instruktionerna på duken som består av sex frågeområden. Dessa frågeområden är; dialogen, att jobba på daghem, definition av trygghet, hur göra barn delaktiga i arbetet med Dagisfred, vad är nästa steg och en avslutande reflektion. (Svenska sjuksköterskeföreningen; SISU Idrottsutbildarna, s. 3-4).

För att komma fram till lösningar och svar bör det finnas ett intresse från deltagarnas sida och åsiktsutbyten behöver ske. Beroende på hur många intressanta följdfrågor som ställs, framkommer det mera om uppfattningarna inom personalen är likadana eller om gruppen har delade åsikter. Samtalet blir på så sätt också ett utforskande, lärande och kreativt sätt att få fram värdefulla idéer och åsikter. Det som sedan har antecknats på duken sammanställs och därifrån fås viktig information om det som valts att behandlas och bildar grunden för fortsatt arbete. Det är inte resultatet av det som diskuteras som är det viktiga utan dialogen som uppstår för att komma fram till resultatet. (Svenska sjuksköterskeföreningen; SISU Idrottsutbildarna, s. 3-4).

**Dialogduk för
DAGISFRED**

1. DIALOGEN
Den här metodiken bygger på goda samtal. Vad tycker du att är viktigt i en god dialog? Skriv några nyckelord som beskriver en god dialog. Orden får ligga som grund för att få en så bra dialog som möjligt i arbetet med dialogduken.

2. ATT JOBBA PÅ DAGHEM
Vår första uppgift är att du får berätta för de andra i gruppen vad som är det bästa med ditt arbete idag. Berätta i tur och ordning.

3. DEFINITION AV TRYGGHET
Dagisfred handlar om att alla ska känna sig trygga på daghemmet. Fundera hur du ser på begreppet trygghet och vad det betyder för dig när du tänker på barnen i ditt daghem? Tänk först individuellt och berätta sedan i tur och ordning.

4. HUR KAN DU GÖRA BARN DELAKTIGA I ARBETET MED DAGISFRED
För att känna sig trygga behöver barn känna delaktighet. Fundera på frågorna nedan och berätta i tur och ordning hur du tänker.
a) Vad innebär barns delaktighet för mig?
b) Hur vet jag att vi lyckats med att göra barnen delaktiga?
c) Vad tycker jag de vuxnas roll är, då det gäller att främja barns delaktighet?
d) På vilket sätt ger jag barn möjlighet att uttrycka sina åsikter och hur tar jag tillvara barnens idéer?

5. VAD ÄR NÄSTA STEG
Nu gäller det att gå vidare och fundera på hur Dagisfred förs in på din egen enhet under året. Gå igenom frågeställningarna nedan och berätta i tur och ordning efter varje fråga.
a) Hur kan vi ta tillvara barnens tankar och idéer som synliggjorts med hjälp av tex. Dagisfredsspelet? Berätta i tur och ordning.
b) Tank på hur du kunde göra värnadsstövare delaktiga i arbetet med Dagisfred.
c) Vad behöver göras nu för att få in temat Dagisfred i den dagliga verksamheten? Hur ska det göras? När ska det vara gjort (ett tips är att göra upp en årsklocka)? Vem/vilka ansvarar för vad?

6. AVSLUTANDE REFLEKTION, BORDET RUNT
Berätta i tur och ordning hur du tycker att samtalet och arbetssättet fungerat. Vad har fungerat bra och hur kan vi göra mer av det?

Dialogen är den klassiska formen för ett tydligt och lyhört utbyte av erfarenheter och idéer. På så sätt kan man säga att dialogen inte bara är en metod, utan i första hand ett förhållningssätt som utgår ifrån en ömsesidig respekt. Det dialogiska samtalet blir utforskande, lärande och kreativt genom att man öppet, lyhört och aktivt lyssnar på varandra.

MLL
MILJÖ- OCH
HÄLSNINGS
TJÄNSTER
FÖR
BARN OCH
UNGT
MILJÖ- OCH
HÄLSNINGS
TJÄNSTER
FÖR
BARN OCH
UNGT

folkhälsan

Figur 2 Dialogduken (Dialogduken)

I detta arbete användes Dialogduken som ett verktyg för pedagogerna på pilotdaghemmet. Detta för att få fram information om hur arbetet kring Dagisfreden på pilotdaghemmet kan lyftas upp samt för att personalen skall kunna diskutera de svar som barnen gav från Dagisfredsspelet. Syftet med Dialogduken är att kunna skapa ett koncept för hur pedagoger kan jobba kring temat Dagisfred tillsammans med barn, kollegor och föräldrar på det egna daghemmet. Anteckningarna från Dialogduken kan sammanställas och sparas för det fortsatta arbetet. Dialogduken som verktyg skapar en bättre förståelse för hur arbetet med Dagisfreden på den egna enheten skall fortsätta. Genom en strukturerad diskussion är det lättare att dela erfarenheter, frågor och att samla idéer till verksamheten. (Handledning för arbetet med Dagisfredens dialogduk).

2.4 Vårt deltagande i nätverksträffen

Folkhälsans nätverksträffar är till för pedagoger, där de kan samlas för att diskutera aktuella ämnen. På den nätverksträff som två av skribenterna deltog i, var syftet att förmedla information om projektet Dagisfred till pedagoger på daghem.träffen ordnades den 8.2.2016 i Stundars, Korsholm. På träffen blev pedagoger från Österbotten samt skribenterna först informerade om Skolfreden vilket ligger som bakgrund för Dagisfred

som nu blir aktuellt. Efter det fick pedagogerna fundera på vad Dagsifred kan innebära för såväl barnen som hela daghemssamfundet.

Nyckelord som uppkom under träffen, kring begreppet Dagsifred, var till exempel trygghet och trivsel. Vidare diskuterade pedagogerna även om samarbete med föräldrarna samt stödande av det mångkulturella arbetet. Begreppet Dagsifred kopplades även till vikten av god konfliktlösning i grupper och att det bör jobbas med att stärka barns självkänsla. Pedagogerna nämnde att de gärna ville ha tips och idéer för hur de kan lyfta upp Dagsifred under hela året. Slutligen påpekade pedagogerna att de borde höra barnen mera eftersom i dagens läge är barnen inte är vana att få säga vad de tycker, utan säger ofta det som de tror en pedagog vill att de skall säga.

I vidare diskussioner uppkom det även att det bör finnas gemensamma spelregler med barnen som alla följer samt vad som är kränkande för barnen. Pedagogerna diskuterade också hur viktigt det är att arbeta med barn som har svårt att få kompisar redan på daghemmet eftersom det ofta kan fortsätta i skolåldern. Daghem skapar grunden för trygga barn vidare i livet, därpå skall pedagogerna vara ärliga om ett barn inte har vänner. Pedagogerna diskuterade även om att ha en aktiv dialog med föräldrarna och att det finns många olika sätt att lyfta upp positiv attityd, inte bara de negativa.

Efter att vi hade lyssnat på när Folkhälsans representanter inom projektet Dagsifred berättat om Skolfreden och Dagsifreden fick pedagogerna först pröva på verktygen Dagsifredsspelet och sedan Dialogduken. Skribenterna fick sitta med i olika grupper och anteckna egna åsikter om Dagsifredsspelet och Dialogduken medan pedagogerna spelade. Efteråt diskuterade skribenterna tillsammans med pedagogerna och gav feedback, till exempel nämndes det att fråga 2 (se Bilaga 2, figur Lukki) kunde omskrivas så att det skulle vara lättare för barnen att förstå. Nätverksträffen gav oss skribenter en större helhetsbild av projektet och den första kontakten till pilotdaghemmet Trollebo skapades.

Barnen i åldern fem till sex på daghemmen går vidare till förskolan innan dagsifredsfesten kommer att ske (23.8.2016) och då missar de festen. På nätverksträffen diskuterades denna fråga och pedagogerna tyckte det var fel att det lovas en fest för de barn som inte har möjlighet att delta. Därför beslöt skribenterna tillsammans med pedagogerna från pilotdaghemmet, att spelet kommer att testas med barn från tre till fyra år. Detta eftersom dessa barn kommer att fortsätta på daghemmet och har möjligheten att delta i Dagsifredsfesten.

Pilotdaghemmet var bekant med projektet från tidigare och hade tackat ja till att delta redan innan skribenterna visste om själva pilotprojektet. Daghemmet var därmed en aning insatta i projektet och hade hunnit testa att spela Dagensfredsspelet med en barngrupp, innan skribenternas del i pilotprojektet började. Några av personalen från pilotdaghemmet hade alltså bekantat sig med det, dock inte barnen och personalen i den grupp som spelet testades med. De äldre barnen och deras pedagoger hade fått testa spelet och utvärdera det innan spelet trycktes till den slutliga versionen. Trollebo var dessutom bekant med andra mobbningsförebyggande arbeten, som till exempel Kompisväskan, Start och StegVis och Lilla Lustig.

2.5 Speltillfällena på Trollebo daghem

Efter att informationen om beställningsarbetet fåtts via ett Skypemöte med Folkhälsan samt nätverksträffen, började examensarbetsprocessen framskrida. Arbetet inleddes med att söka relevant teori som berörde projektets innehåll. Hur litteratursökningen gjordes kan läsas i följande kapitel. Kontakt togs till pilotdaghemmet, datum fastslogs för speltillfällena och dialogduken samt diskussioner kring praktiska arrangemang skedde. Ett fototillstånd (bilaga 4) hade utformats tillsammans med Folkhälsan, som tilldelades pedagogerna och delades sedan vidare ut till vårdnadshavarna. Fototillstånden hade samlats in före dokumenteringen gjordes så att skribenterna visste vilka barn som inte kunde vara med på fotografierna. Fotografierna togs för att eventuellt användas i Folkhälsans broschyrer och på deras nätsidor.

Från daghemmets sida föreslogs det att hela barngruppen skulle få möjlighet att delta i speltillfällena. Det bestämdes att speltillfällena skulle utföras under en och samma vecka som slutligen blev sju speltillfällen. Detta gjordes eftersom barnen skulle bli bekväma med de två skribenterna som besökte pilotdaghemmet samt för att skapa trygghet för barnen. En av de två skribenterna som utförde dokumentationen på daghemmet var bekant med barnen eftersom hon jobbar där. Eftersom speltillfällena var många fick skribenterna också möjlighet till mera och varierande svar och på så sätt mera material att analysera.

Enligt vår beställning från Folkhälsan skulle vi som skribenter vara med när pedagogerna spelar Dagensfredsspelet tillsammans med barnen. Detta eftersom vi skulle kunna ta tillvara barnens åsikter, som var huvuduppgiften i projektet. Om spelet inspirerade och tilltalade barnen var även en delfråga som Folkhälsan gärna ville ha svar på, utöver idéerna till verksamhetsguiden. Barnen spelade, pedagogen ledde spelet och skribenterna och

pedagogen dokumenterade vad barnen uttryckte. Pedagogerna på avdelningen hade berättat för barnen att speltillfällena kommer att ske den utsatta veckan vilket gjorde att barnen var förberedda på detta avvikande veckoprogram. Vid varje speltillfälle deltog fyra barn, en pedagog och en skribent med.

Innan första besöket gjorde skribenterna upp en plan över hur dokumenteringen skulle ske vid speltillfällena. Fokus på det som dokumenteras var barnens åsikter och tankar kring temat Dagisfred samt tankar kring dagisfredsfesten. Dokumentationen skedde skriftligt på papper och det blev naturligt att dokumentera svaren enligt spelfigurerna. Valet av dokumentationssättet kändes även som det mest passande alternativet för att minska på störningsmoment bland barnen.

För att kunna göra barnen delaktiga behöver utgångspunkten enligt Doverborg och Pramling Samuelsson (2004, s. 20) vara barnens syn på sin omvärld utgående från de erfarenheter de innehar. Det är viktigt att visa respekt för barnen och deras åsikter för att en god relation skall kunna skapas. Genom att förklara varför och vad ämnet eller situationen handlar om, får det barnen att känna att deras åsikter kommer till användning. (Doverborg & Pramling Samuelsson, 2004, s. 28). Det var barnens åsikter om hur de ville att Dagisfredsfesten skulle se ut samt vad de ansåg om hur ett trivsamt dagis är, som skribenterna ville lyfta fram ur Dagisfredsspelet till detta projekt.

Tillvägagångssättet är en viktig del i genomförandet. Ett tyst utrymme med så lite störningsmoment som möjligt var att föredra, för att barnen skulle kunna hålla sig koncentrerade. Vilken tidpunkt på dagen detta gjordes spelade också roll, ett hungrigt barn, ett barn som väntar på att få leka eller ett trött barn orkar inte koncentrera sig lika mycket som ett barn som till exempel är utvilad. Tillgängligt material, i detta fall Dagisfredsspelet och anteckningsmaterial, var också viktigt samt att ha ögonkontakt med barnen under spelet för att skapa kontakt. Detta förutsätter att frågorna inte behövdes läsas ifrån papper. (Doverborg & Pramling Samuelsson, 2004, s. 25-26).

Observation är ett redskap som varje pedagog skall kunna hantera, för att utveckla ett arbetssätt där barns deltagande och medverkan syns. Om det används på rätt sätt kan det ge fördjupad information om barns gemenskap. Att inte ta för givet hur barnen tänker eller vilka deras intentioner är utan att faktiskt undersöka det genom observationer är viktigt – att se och lyssna på barnen. Barn har en annan slags kännedom om varandra än vad vuxna

har, därför är det viktigt att se hur barnen agerar och framför allt vad de lyfter fram som värdefullt i sina relationer med varandra. (Karlsson, 2014, s. 113).

Observation för oss i detta projektarbete innebar ingen avancerad observation med iakttagelser av diverse saker. Vi var observatörer i den bemärkelsen att vi från sidan tog del av den information barnen kom med då de spelade Dagsfredsspelet tillsammans med sina pedagoger. Vår roll i dessa tillfällen var att dokumentera. Det var barnens åsikter, funderingar, känslor och relationer som var relevanta för detta examensarbete för att få fram barnens delaktighet på daghemmet. Utifrån dessa dokumentationer formulerades tipsen och idéerna inför verksamhetsguiden.

Enligt Karlsson (2014, s. 114) tillför ett reflekterande, sakligt och värderingsfritt förhållningssätt till observationsmaterialet, värdefull information om vad och hur pedagogerna skall planera den pedagogiska verksamheten. I vårt fall gällde detta dokumentationsmaterialet på så vis att skribenterna lyssnade på barnen på ett värderingsfritt sätt och tog till sig dokumentationsmaterialet som värdefull information.

Eftersom en av de två skribenter som besökte daghemmet inte var bekant med barngrupperna från tidigare, förklarade pedagogen först skilt för barngruppen under deras samling vem som skulle komma och vad den här personen skulle göra på daghemmet. Efteråt när gruppen som skulle spela samlades, presenterade skribenten sig och berättade att hon skulle vara med och se på när de spelade. Eftersom vi dokumenterade olika spelsituationer under fyra dagar så ledde det också till att barnen började känna igen den skribenten och visste varför hon var där.

På Trollebo daghem spelades Dagsfredsspelet på förmiddagen och eftermiddagen. På förmiddagen spelades spelet efter samlingen en stund före barnen skulle ha utevistelse. Detta gick bra eftersom de andra barnen också hade andra aktiviteter inomhus under spelets gång. Spelet spelades två gånger i ett skilt rum utan störningsmoment och en gång i ett större rum där andra barn också kunde gå. På eftermiddagen spelades Dagsfredsspelet ena gången i gymnastiksalen där inte andra barn var och den andra gången i ett samlingsrum för att få lugn och ro. Palla påpekar (2011, s.136) att pedagogen inte skall låta verksamheten begränsas på grund av utrymmet, utan istället till exempel ha verksamheten i ett annat utrymme.

Doverberg och Pramling Samuelsson (2004, s. 29) anser också att det är viktigt att tänka på om intervju tillfället skall ske enskilt eller i grupp. I detta fall var inte skribenterna med och

påverkade dessa nämnda faktorer eftersom deras roll enligt beställaren av projektet var att dokumentera barnens åsikter som framkommit i spelet. I arbetet ville skribeterna ha reda på barnens idéer och tankar om Dagsifred.

Det är också viktigt att på förhand skapa en kontakt med barnen innan en intervju görs så att barnen känner sig trygga. Det kan vara svårt att som utomstående komma in i barngruppen men det kan underlätta om pedagogerna förberett barnen på vad som kommer att hända. (Doverborg & Pramling Samuelsson, 2004, s. 27). Även om intervju inte används i detta fall, beaktades denna teori i dokumenteringen. Det var pedagogerna som utförde spelandet med barnen och skribenterna dokumenterade spelsituationen för att ta tillvara barnens svar.

2.6 Utförandet av Dialogduken

De två skribenter som dokumenterade Dagsifredsspeltillfället var även med när Dialogduken utfördes bland personalen. Fyra stycken från personalen på pilotdaghemmet deltog i Dialogduken. Två av dessa hade spelat Dagsifredsspelet innan med barnen, en hade testat ett utkast till spelet innan det trycktes och den sista hade ingen erfarenhet av Dagsifredskonceptet. En ur denna personalgrupp hade även deltagit i nätverksträffen.

Skribenterna hade fått information om Dialogduken via nätverksträffen och fick redan då testa på att observera när personal använde sig av Dialogduken. Detta gjorde att skribenterna hade en förståelse innan tillfället på pilotdaghemmet skulle ske. Skribenterna förberedde sig genom att läsa sig in på Dialogduken. Dokumenteringen gjordes skriftligt eftersom det kändes mest naturligt i denna situation.

Dialogduken skedde efter arbetstid. Deltagarna satt runt Dialogduken i personalrummet. Den ur personalgruppen som hade deltagit i nätverksträffen berättade först kort om Dagsifred och det spel som testats på en avdelning. Skribenternas andel i Dialogduken var att dokumentera tillfället och ta tillvara personalens åsikter och tankar. Ibland gav skribenterna även förslag på stödfrågor eller hur frågan kunde tolkas för att öka förståelsen bland personalen.

2.7 Litteraturoversikt

När skribenterna hade fått ta del av pilotprojektets syfte, påbörjades litteratursökningsprocessen. Materialet som skribenterna använde sig av i examensarbetet

bestod av böcker, artiklar, internetsidor, projektets projektplan samt verktygen, Spelet för Dagisfred och Dialogduken och tillhörande instruktioner.

I en litteraturgenomgång fås vetenskaplig fakta som hittas i artiklar, böcker, avhandlingar och annat publicerat material. För att hitta den relevanta litteraturen som behövdes användes detaljerade sökord vid litteratursökningen. (Forsberg & Wengström, 2013, s. 48; Ejvegård, 2009, s. 48). Enligt Patel och Davidsson (2003, s. 120-121) är en litteraturstudie en studie som går in på djupet, när texterna bearbetas ligger fokuset på att se sammanhang och förstå helheten. I detta examensarbete hade skribenterna valt att använda en litteraturstudie för att kunna fördjupa sig och hitta litteratur om dagens barnsyn, vilka rättigheter barn har, barns perspektiv, barns delaktighet, barns inflytande, trygghet för barn och dialog med barn. Barns samspel togs med för att få en djupare förståelse för kamratrelationer och gemenskap bland barn för att få en större grund till de tips och idéer som vi kommit fram till inför verksamhetsguiden.

För att komma åt relevant litteratur hade lämpliga sökord använts i biblioteks databaser samt databaser på internet. Vi hade även tagit hjälp av andra forskares och författares referenser och källförteckningar för att hitta mera centrala källor för examensarbetet. Att ta hjälp av andras referenser och källförteckningar rekommenderar även Ejvegård (2009, s. 48). I litteratursökningsprocessen är det viktigt att tänka på att källorna är tillförlitliga. Ejvegård (2009, s. 71) anser att huvudregeln gällande tillförlitligheten är att hålla sig till primärkällor, vilket innebär att materialet är skrivet av forskaren själv och inte är refererat eller tolkat av någon annan. I så fall blir det en sekundärkälla.

Skribenterna försökte undvika sekundära källor men har i enstaka fall använts då den primära källan varit svårt att få tag på. Eftersom litteratursökningen baserade sig på kostnadsfritt material, begränsas tillgången på bland annat artiklar i full text. Arbetet innehåller även en del icke evidensbaserat material. Detta berör delarna i arbetet gällande beskrivningarna av Spelet för Dagisfred och Dialogduken. Eftersom examensarbetet var ett pilotprojekt och skribenterna var med och implementerade dessa verktyg, har det inte funnits tillgång till annat material än det som gavs av beställarna.

Manuella sökningar gjordes på bibliotekens databaser och på internet för att hitta relevanta böcker och nätsidor. Sökord som använts är; "barns perspektiv", "barns delaktighet", "barns inflytande", "dialog och barn", "barns gemenskap", "lasten yhteisöllisyys", "samspel bland barn", "fostringsgemenskap", "Barns rättigheter", "FN:s barnkonvention",

“småbarnsfostran”, “barns utveckling”, “children participation”, “yhteisöllisyden merkitys”, “Lag om småbarnspedagogik (8.5.2015/580)”, “lapset osallisina” och “children as researchers”. Utifrån resultatet och analysdelen uppkom nya begrepp, varifrån vi fick nya sökord för att bygga på teoridelen. Dessa var “gemenskap” och “trygghet”. “Barn som medforskare” som sökord gav inga resultat så litteratur gällande det hittades sedan under det engelska sökordet, “children as researchers”. Till en början sökte vi även på Grunderna för planen för småbarnsfostran och fostringsgemenskap men detta ansågs irrelevant för arbetet senare i processen.

För att öka tillförlitligheten i arbetet användes även artiklar för att bekräfta den lästa teorin. Artiklarna söktes i databaserna EBSCO Academic Search Elite, EBSCO CHINAL with Full Text samt Google scholar. Sökord som användes var; “resursförstärkande bland barn”, “yhteisöllisyden merkitys”, “samspel bland barn”, “children’s participation”, “Harry Shier”, “Shiers delaktighetsmodell” och “barns perspektiv”. Det var svårt att hitta relevanta artiklar innan vi fick sökorden preciserade, först då hittade vi artiklar vi kunde använda. Artiklarna har främst använts för att bekräfta den teori som hittats i böcker för att stärka tillförlitligheten och hitta det nyaste inom forskningsområdet.

Vid artikelsökningarna i EBSCO har en del avgränsningar gjorts. Skribenterna har varit tvungna att begränsa sökningarna till e-tidskrifter, full-text, peer reviewed, gratis och publicerings år. Utöver dessa har också allmänna val angående artikel alternativ gjorts. Med detta avses till exempel att skribenterna har läst abstrakten på flera artiklar för att bedöma om artikeln är relevant för examensarbetet. Skribenterna har även tagit i beaktande om artiklarna varit vetenskapliga genom att titta på om artiklarna haft referenser och antalet på dessa. Om antalet referenser är flera så gör det validiteten högre. Validitet betyder definitionsmässigt giltighet och relevans (Larsen, 2009, s. 40). Validitet i en kvalitativ studie, genomsyrar hela arbetet. I alla delar av arbetet strävas det efter god validitet. (Patel & Davidson, 2003, s. 102-103).

2.8 Etik och tillförlitlighet

I detta kapitel presenteras de etiska förhållningssätt som skribenterna hade genom hela examensarbetsprocessen. Etiken var speciellt viktig att ta i beaktande då examensarbetet gjordes i samarbete med pedagoger, barn och beställaren Folkhälsan. Vidare behandlas även vad tillförlitligheten är och vad den betyder för skribenterna och hur den syns i examensarbetet.

Forskningsetik handlar om att ta ansvar för personer som ingår i forskningen och att se till att de behandlas med respekt, både när det gäller att beakta deras välbefinnande och att den information som samlas in hanteras på ett korrekt och respektfullt sätt (Kristensson, 2014, s. 49). Detta gjordes genom att informationen som fåtts av verktygen inte delades med andra än de som ingick i projektet. Barnet fick information om projektet på förhand, så att denne kunde förbereda sig på att till exempel någon främmande kommer in till barngruppen. I arbetets projektplan stod det att barn skall ha rätt till ett tryggt och trivsamt daghem, vilket gör vårt etiska ställningstagande att se till barnets bästa.

Genom projektets gång hade ett etiskt förhållningssätt upprätthållits gentemot deltagarna i projektet Dagisfred. Exempelvis hade det frågats lov om Trollebo daghem får nämnas i examensarbetet. När daghemmet nämns i arbetet, beaktas anonymiteten bland såväl personal och barn. Enligt Kristensson (2014, s. 53) innebär anonymitet att det insamlade materialet inte kan ledas tillbaka till deltagarna på något sätt. Före speltillfällena inleddes på daghemmet, informerades även vårdnadshavarna om projektet och dess tidtabell. En blankett angående fototillstånd delades ut åt vårdnadshavarna där de fick välja ifall fotografier fick tas på deras barn samt ifall fotografierna fick användas och eventuellt publiceras på Folkhälsans nätsidor och broschyrer.

Besöken gjordes på daghemmets villkor, där daghemmets eget dagsschema och program togs i beaktande. En av skribenterna träffade pedagogerna på avdelningen före speltillfället och gick igenom datum som passade för båda samt berättade om skribenternas roll under speltillfällena. Genom diskussioner på nätverksträffen bestämdes det att samma skribenter skulle delta i genomförandet av speltillfället och Dialogduken vilket skapade även trygghet för barnen. Det ansågs vidare att det skulle vara mest lämpligt att endast en av skribenterna skulle delta under respektive speltillfälle för att minska störningsmoment bland barnen.

Skribenterna hade ett respektfullt bemötande gentemot barnen genom att presentera sig före speltillfället och berätta vad skribenternas uppgift var. Under speltillfället beaktade skribenterna det etiska förhållningssättet genom att till exempel sitta på barnets nivå samt visa respekt och empati genom att godkänna alla barns svar. Alla barn fick samma chans att få svara på alla frågor, vilket gjorde att barnen behandlades rättvist.

De svar som fåtts av barnen har inte omformulerats i resultatdelen av examensarbetet, men i analysen har barnens svar tillämpats för att få fram idéer till slutprodukten - det vill säga verksamhetsguiden. Materialet som har samlats in kommer inte att användas till andra

ändamål än till examensarbetet och till Folkhälsans förfogande. Guiden kommer att framställas av det insamlade materialet men barnens exakta ord framkommer inte i denna. Dessa etiska ställningstaganden som presenterats är utgående från skribenternas egna förhållningssätt och värderingar. Dessa etiska ställningstaganden stöds även i artikeln "Att närma sig barns perspektiv - Forskare och pedagogers möten med barns perspektiv" (Johansson, 2003, s. 45).

Skribenterna hade även ett etiskt ansvar gentemot projektets beställare Folkhälsan. Med detta avses att skribenterna upprätthöll ett professionellt förhållningssätt gentemot dem genom hela arbetsprocessen. Skribenterna hade valt att förbinda sig till projektet Dagsifred och därmed följde beställarens direktiv och önskemål. Utgångspunkten var att följa de riktlinjer som finns för projektet Dagsifred och att inte ändra på dessa givna riktlinjer. Dagsifredsspelet anpassades inte efter behov, utan gjordes enligt spelreglerna och de givna tidtabellerna följdes. Till projektet hörde också planeringen och verkställande av en Dagsifredsfest som förbinder skribenterna att delta även efter att examensarbetsprocessen är avslutad. Till god vetenskaplig praxis hör att göra upp ett avtal om förbindelser av ansvar, rättigheter, upphovsrättsliga principer, skyldigheter och rätten att använda material (Forskningsetiska delegationen, 2012, s. 18).

Att arbetet visar hög kvalitet i planeringen, förverkligandet och rapporteringen innebär god vetenskaplig praxis. Dessutom att arbetet är noggrant och ärligt skrivet för att läsaren skall kunna förstå innehållet i arbetet, följer en god vetenskaplig praxis. (Vilkka, 2005, s. 33). Vid undersökningar, studier och forskningar är det viktigt att bevara sanningsenliga principer. Detta innebär att undvika plagiat, att hitta på observationer, förfalskningar och stöld (Forskningsetiska delegationen, 2012, s. 20-21). I detta examensarbete beaktades detta genom att i teoridelen hänvisa till källorna med författarens eller författarnas namn på ett korrekt sätt. Det som i arbetet inte har någon källhänvisning baserar sig på egna tankar och reflektioner samt analyser utifrån granskningen av det insamlade materialet och resultatet.

Enligt Vilkka (2005, s. 29-30) hör också att forskarens datainsamling baserar sig på relevant vetenskaplig litteratur som berör ämnet till god vetenskaplig praxis. Detta har beaktats när tillförlitligheten av arbetets innehåll stärkts, genom användningen av många olika källor samt att de stöder varandra. Utöver detta användes även artiklar för att stärka tillförlitligheten och påvisa att forskningar gjorts som stöder teorin. God vetenskaplig

praxis följdes genom att, som tidigare nämnts, inte ändra på materialet från Folkhälsan utan respektera innehållet som det var.

3 Barnet i centrum

I detta kapitel behandlas teorin kring målet med Dagsifred, det vill säga att stärka respektfullheten, barns delaktighet och trygghet på daghem. Synen på barnet tas upp i detta kapitel eftersom dagens barnsyn sätter barnet i centrum och fokuserar på barns delaktighet och inflytande. Detta valde skribenterna att se som en större helhet där barnens roll är att vara medforskare. I detta projekt fungerade barnen som medforskare genom spelet eftersom deras åsikter och tankar gjordes om till något konkret till innehållet i verksamhetsguiden.

Vidare i kapitlet tas innebörden av barns perspektiv upp samt vad som är skillnaden på barns perspektiv och barnperspektiv. Detta perspektiv är centralt i hela examensarbetet eftersom skribenternas perspektivval i detta arbete är barnens röst. Barns delaktighet tas upp i detta kapitel för att projektets syfte är hur barnen kan göras delaktiga i projektet Dagsifred. För att stöda detta använde skribenterna sig av Shiers Delaktighetsmodell. Skribenterna ville med detta examensarbete även ge tips på hur barn kan ta del i verksamheten på daghem. Detta genom att på ett resursförstärkande sätt analysera barnens svar och göra dem till något konkret. I kapitlet behandlas också barns möjlighet att få vara med och bestämma och att barnen känner att de är delaktiga. Barn kan vara delaktiga utan att ha inflytande, därför valdes det även att ta upp vad barns inflytande innebär.

Vidare behandlar teorikapitlet begreppet trygghet för barn för att få en förståelse för vad barn anser som trygghet och för att trygghet innebär grunden för att barns delaktighet. Dialog tas också upp eftersom dialogen har en betydelse för syftet med examensarbetet. Detta eftersom den dialog som skedde under Dagsifredsspelstillfället hade en stor betydelse för resultatet, eftersom det är under dialogen som barnen har en möjlighet att uttrycka sina tankar. Kapitlets sista del handlar om samspel och gemenskap, detta valdes att tas med i och med att många av de svar som skribenterna fick under Dagsifredsspelstillfällena tangerar samspel bland barn.

3.1 Barn som medforskare

Bucknall (2012, s. 6) beskriver barn som medforskare med att barn får vara med som aktiva forskare där deras roll numera är att undersöka snarare än vara objekt inom forskningen. För några årtionden tillbaka var det sällsynt att ge barnen denna möjlighet eftersom barnen uppfattades som inkompetenta samt att de saknade förmågan att agera som medforskare. Sedan dess har förändringar skett och i dagens läge får och uppmuntras barnen att vara mera involverade som passiva medforskare snarare än objekt för forskning ledda av de vuxna. Det att barnen får och kan vara aktiva medforskare sägs minska på de ojämlikheter som finns och ger barnen en röst. (Davidsson & Juslin, 2016, s. 9-10; Bucknall, 2012, s. 3).

Denna utveckling har ett tydligt samt ett positivt samband i de målsättningar som FN:s barnkonvention lagt upp, speciellt gällande artiklarna 12 och 13. Artikel 12, varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikt ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad. Artikel 13, varje barn har rätt till yttrandefrihet, att tänka, tycka och uttrycka sina åsikter förutsätter att det inte kränker andra. (Lapsiasia). Detta tangerar även arbetets frågeställning, genom att sträva efter att få barnen aktiva och stöda dem till egna åsikter.

Davidsson och Juslin (2016, s. 9) säger att, för att kunna förstå barns behov och rättigheter behövs en barncentrerad infallsvinkel eftersom barnsynen har en stor betydelse för barnets villkor, utveckling och lärande. Vikten av detta syns förutom i barnkonventionen också i Lag om småbarnspedagogik (8.5.2015/580) eftersom den i § 7 b fastställer vikten av att barnets åsikter och önskemål skall beaktas i enlighet med barnets ålder och utveckling vid planering, genomförande och utvärdering av småbarnspedagogik.

Även i Grunderna för planen för småbarnsfostran (2005, s. 17) ligger fokuset bland annat på att barnet skall beaktas eftersom det i den står att människovärdet är utgångspunkten för en god och trygg fostran. Inom småbarnsfostran finns det fyra centrala värderingar som stärker detta och omfattar jämlik behandling, att barnets bästa skall beaktas, rätten till att leva och utvecklas på ett tryggt och fridfullt sätt och att barnets åsikter skall beaktas.

För dagens barnsyn är det centralt att ha barnet i centrum. Att barnet syns och ses som en forskare i förhållande till sin egen omgivning leder till att barnet är delaktigt. För att barnet överhuvudtaget skall kunna vara delaktigt och ha ett inflytande krävs det av den vuxna att

inta barns perspektiv. (Davidsson & Juslin, 2016, s. 10-11). Vad som menas med ett barns perspektiv förklaras vidare nedan.

För att barn skall kunna agera som medforskare och på så sätt vara delaktiga och ha en inflytan på deras närmiljö bör de behärska diverse färdigheter som krävs i sociala situationer. Detta kan innefatta bland annat att kunna vänta på sin tur samt att kunna lyssna på andra och deras åsikter för att vidare kunna göra gemensamma beslut angående respektive fenomen. Samtidigt kräver det även att de vuxna har tillräckligt med kunskap kring vad som gäller till exempel barnets inlärning och utvecklingsnivå. De vuxna skall även ha en tydlig uppfattning om vad de själva anser om barns delaktighet och möjligheter till inflytande och hur detta kan bearbetas i praktiken. På så sätt går det lättare att åstadkomma sådana tillvägagångssätt som även är betydelsefulla för barnen. (World Organisation for Early Childhood Educations, s. 18-19).

När begrepp som barns delaktighet och barn som medforskare diskuteras krävs det givetvis intresse samt initiativ från barnets sida men även vuxna som vägleder och för en dialog med barnen. För att öka barnets nivå av delaktighet är det viktigt att barnet förstår projektets syfte, vet vem som bestämmer och varför, får en meningsfull roll i projektet samt kan utföra den ovannämnda interaktionen med de vuxna. I detta examensarbete hade skribenterna som strävan att uppfylla dessa faktorer. Barnen blev informerade om Dagsfredsspelet, fick möjligheten att medverka i det och veta vilken roll de har i spelet. Till sin hjälp hade de i detta fall en pedagog som vägledde barnen och förde en dialog tillsammans med dem.

3.2 Barns perspektiv

Det finns två olika perspektiv när det kommer till hur barn upplever och påverkar sin egen omvärld, nämligen barnperspektiv och barns perspektiv. Det är den senare nämnda som är relevant för detta examensarbete men för att få en förståelse och se skillnaden har vi definierat båda begreppen.

Barnperspektiv är ett perspektiv som kan ses som ett utifrån-in perspektiv eftersom det handlar om vuxnas förståelse om hur barn uppfattar olika situationer, deras erfarenheter och vilka handlingssätt barnen har. Det skapas med andra ord av de vuxna som försöker återskapa barns perspektiv så realistiskt som möjligt utifrån vetenskapliga teorier eller uppfattningar och erfarenheter som de är medvetna om och på så sätt bildar uppfattningar

om barns förståelse av sin värld och sina handlingar. Kort sagt är barnperspektiv vuxnas förmåga att försöka förstå barnens värld och detta märks ofta i samtal med barn eftersom deras sätt att se på tillvaron skiljer sig beroende på deras tillvaro och erfarenheter. (Arner & Sollerman, 2013, s. 83; Iwarsson, 2013, s. 76; Pramling Samuelsson m.fl., 2011, s. 6, 9; Johansson & Pramling Samuelsson, 2003, s. 2).

Barns perspektiv är då motsatsen, ett inifrån-ut perspektiv där det är barnens egna erfarenheter, uppfattningar, åsikter, föreställningar och tankar som ligger till grund för hur de uppfattar sin omvärld. Här är det barnet själv som är jaget i den egna omvärlden och som fokuset ligger på och det är det här vuxna försöker skapa en förståelse för genom barnperspektivet, genom att tolka barnens egna handlingar och uttalanden. Vilket i sin tur bidrar till att barnen blir ett objekt i stället för ett subjekt. (Pramling Samuelsson m.fl., 2011, s. 6; Johansson & Pramling Samuelsson, 2003, s. 3). Inifrån-ut perspektivet tangeras i vår frågeställning, då skribenterna utvecklat tips och idéer till verksamhetsguiden.

Sett ur detta perspektiv innebär det enligt Karlsson (2014, s. 31) att barnen ses som "human beings" som innebär att barnen fungerar som källa till kunskap som berör dem. Istället för "human becomings" som innebär att barnen befinner sig i en utvecklingsprocess för att bli kloka och värdiga personer först i vuxen ålder och då först vara kompetenta att vara delaktiga i beslut som berör dem själva. Det är alltså detta perspektiv som var intressant för vår del gällande examensarbetet eftersom vi var intresserade att få fram vad barnen tycker och tänker, gentemot vuxnas tolkningar av vad barnen säger. Detta stärks även i Ahlskog-Björman och Furu artikel Forskningsperspektiv på barnträdgårdslärares professionalism (2015, s. 43).

Detta innebär vidare att det krävs en vilja samt ett val från den vuxnes sida att försöka sätta sig in i hur barnet känner och tänker för att förstå barnets handlingar. Barnet upplever sig som delaktig när denne blir sedd och hörd och när barnets intressen, ändamål och sätt att förstås bemöts och tas tillvara på ett respektfullt sätt. (Davidsson & Juslin, 2016, s. 11; Ahlskog-Björkman & Furu, 2015, s. 25-26).

3.3 Barns delaktighet och dess olika nivåer

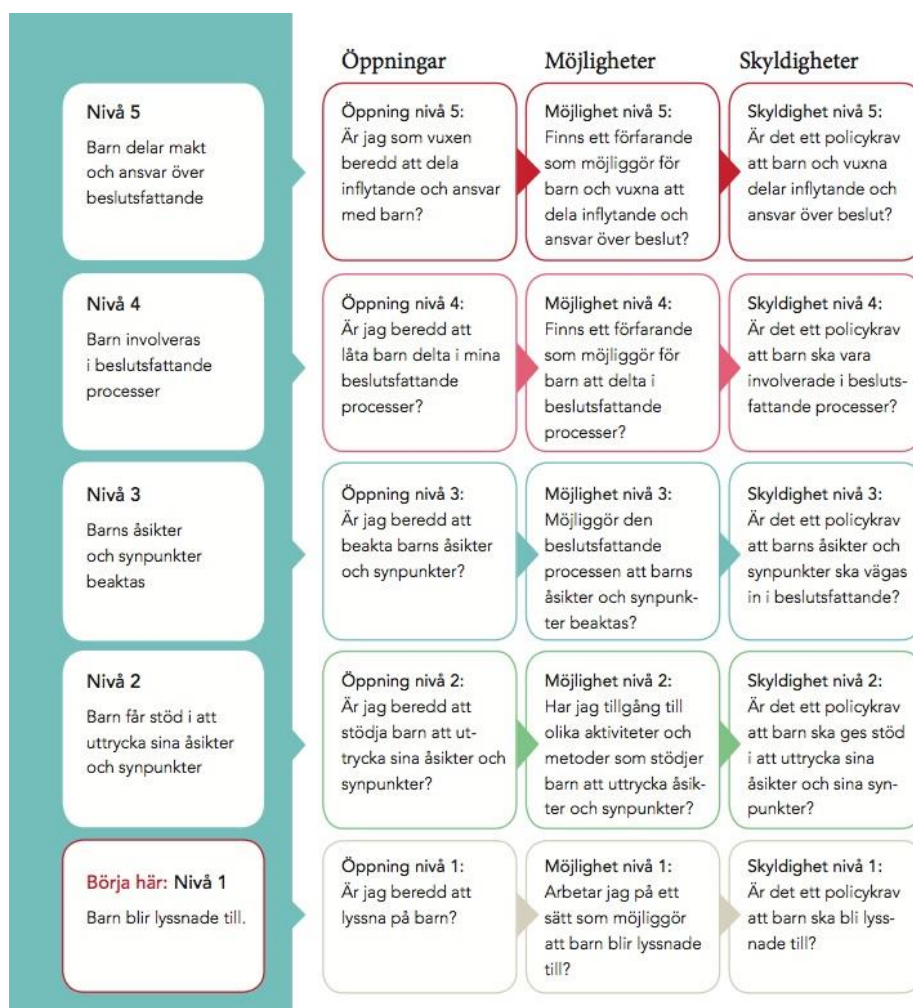
Delaktighet har enligt Johannesen och Sandvik (2009, s. 31) att göra med att visa respekt oberoende åsikter och inställningar. När det kommer till barn och delaktighet är det ofta en svår situation eftersom vuxna ofta har en maktposition över barn på ett eller annat sätt.

Barnets delaktighet påverkas därmed av hur vuxna bemöter barnet, om barnet ses som ett subjekt och hur uppfattningen av maktpositionen ses på gentemot barnet. (Johannesen & Sandvik, 2009, s. 40).

Barn har rätt att vara delaktig oavsett vuxnas syn på saken. Barns rättigheter uppmärksammas i FN:s barnkonvention som tidigare nämnts. Den är till för att barn skall ses som egna individer med egna rättigheter och inte vara bundna och styrda av vuxna när det gäller frågor som rör barnet (Lapsiasia). I Barnkonvention som består av 54 artiklar gällande barns rättigheter berör en av artiklarna barns rätt till deltagande. I artikel 12 står det att varje barn ifall de är kapabla att skapa egna åsikter och där ålder och barnets mognadsnivå bör beaktas har ”rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet (Lapsiasia)”. Genom detta stärks synen barns perspektiv inifrån-ut då det är barnens åsikter som skall komma fram.

Att barnet befinner sig på plats i sammanhanget räcker inte. Barnet skall få komma till tals och uttrycka sina åsikter för att vara en del i gemenskapen och kunna påverka det som sker i dennes omgivning. På detta sätt blir barnen delaktiga i diskussionerna om deras vardag. (Eskel & Marttila, 2013, s. 78-79; Turja, 2011, s. 32; Johannesen & Sandvik, 2009, s. 31-32). Att låta barnen vara delaktiga innebär ändå inte att ha en allt för stark tro på barnets förmågor. Att se barnen som kompetenta är viktigt men de fortsätter ändå att vara sårbara och är beroende av vuxnas skydd, närhet, stöd, omvårdnad, kärlek och trygghet. (Davidsson & Juslin, 2016, s. 11). Davidsson och Juslin (2016, s. 11) tillägger att, genom att låta barnet bli en del av gemenskapen och få påverka vardagen, kan pedagogerna få en bättre uppfattning om barnets tankar och värderingar. Dessa tankar och värderingar ger värde till arbetet som görs på daghem, som till exempel Dagisfred. För det är verksamheten som skall utformas efter barnen och inte barnen som skall formas efter verksamheten.

Harry Shier har utvecklat en modell för barns delaktighet (Bild 3). Modellens syfte är att klargöra olika nivåer av barns delaktighet och innebörden av dem. Modellen består av fem nivåer, dessa kan vara till hjälp för att förstå innebörden i barns medbestämmande. Dessa nivåer är; vuxna lyssnar till barn, barnen får stöd i att uttrycka sina åsikter, hänsyn tas till barnens åsikter, barnen är delaktiga i beslutsprocesser och barnen delar makt och ansvar vid beslutsfattande. Ordningen går från minsta graden av delaktighet och stiger därifrån. Varje nivå innehåller dessutom frågor, om de besvaras underlättar det för att delaktigheten skall nå en högre nivå. (Eskel & Marttila, 2013, s. 81-82; Shier, 2001, s. 110; Rasmusson m.fl., 2004, s. 18).

Figur 3 Shiers Delaktighetsmodell (Projektet växtkraft)

Det finns särskilda frågor för varje steg på varje nivå. Pedagoger kan identifiera den nuvarande situationen genom att besvara frågorna. Nästa steg som bör tas för att höja barnens nivå av delaktighet kan även lätt identifieras med hjälp av frågorna. Ett daghem befinner sig sällan på en enda plats i modellen, utan kan vara på olika steg på olika nivåer. (Robertson Pearce, 2001, s. 4).

På varje nivå finns ytterligare tre steg; öppning, möjlighet och skyldighet (se Figur 3). Dessa används för att till exempel se ett daghems sätt att behandla principerna kring temat barns delaktighet och medbestämmande. Öppningen uppstår då pedagogen engagerar sig personligen eller konstaterar att denne tänker arbeta på ett särskilt sätt. Möjligheten uppstår då de vuxna, till exempel pedagogerna som ansvarar för barnen, kan börja använda modellen praktiskt med någon av de angivna nivåerna i modellen. Utveckling av nya arbetssätt, ny kunskap och fastställda arbetsuppgifter är behov som är uppfyllda då pedagogerna är på denna nivå. Skyldigheten uppkommer då organisationen gjort ett beslut

om att verkliggöra ett visst program med hjälp av modellen. Det arbetas på ett särskilt sätt, som möjliggör olika grad av barns delaktighet. (Rasmusson m.fl., 2004, s. 19).

På den första nivån (barn blir lyssnade till) krävs det att barn själva tar initiativ till att uttrycka sin åsikt. Den ansvariga skall lyssna på barnet på ett uppmärksammande och omtänksamt sätt. Det som i denna nivå skiljer sig från följande, är att lyssnandet av barnet endast inträffar om barnet själv tar initiativ att uttrycka sin åsikt. Inga organiserade försök för att ta reda på barnets åsikter görs. (Robertson Pearce, 2001, s. 6).

Stegets öppningar på denna nivå kräver att pedagogen är beredd på att lyssna. Möjligheter kräver att pedagogerna arbetar på ett sätt som gör det lättare för dem att lyssna, till exempel genom att de har tillgång till en lugn stund på en lugn plats att samtala med barnet. Det går även att ordna utbildning för pedagoger om konsten att lyssna på barn. Steget skyldigheter på denna nivå kräver att pedagoger har som skyldighet och gemensam regel att lyssna på barn. Att det blir pedagogernas plikt att lyssna på barnen. (Robertson Pearce, 2001, s. 6).

Modellens andra nivå handlar om att barn får stöd i att uttrycka sina åsikter och synpunkter. Denna modell tydliggör anledningarna till att barn kanske inte uttrycker sina åsikter för pedagoger även om de har åsikter om många frågor. Möjliga orsaker kan vara bristande tillit, blyghet, dåligt självförtroende, tidigare erfarenheter av att pedagogen inte har lyssnat eller att barnets uttryckta åsikter inte har gett resultat. Detta innebär att pedagogen måste agera positivt för att stödja barnet och göra deras delaktighet möjlig, för att barnet skall kunna uttrycka sina åsikter öppet. (Robertson Pearce, 2001, s. 6).

I steget öppningar räcker det att pedagoger agerar så att de hjälper barnen att uttrycka sina synpunkter och åsikter. Möjligheter kräver att barnet skall kunna uttrycka sina åsikter. Detta är orsaken till att det ställs frågan om pedagogen har idéer och aktiviteter för att hjälpa barnen att uttrycka sina åsikter. Möjligheter kan pedagogerna behöva särskild träning i hur det går att underlätta barns delaktighet. Steget skyldigheter kräver att olika arbetssätt blir en skyldighet bland pedagogerna, att det är nödvändigt att utföra aktiviteter för att försäkra sig om att barnen har möjligheter och får stöd i att uttrycka sina åsikter. (Robertson Pearce, 2001, s. 6).

Den tredje nivån handlar om att barns åsikter och synpunkter beaktas. Att ta till hänsyn barns åsikter vid beslutsfattande betyder inte att varje beslut måste tas i enlighet med barnets önskemål. Inte heller att pedagogen måste utföra vad som helst barnen ber om.

Öppningar i modellens nivå 3, inträffar så snart som pedagogen är beredd att ta hänsyn till barnets åsikter. Möjligheter uppstår då pedagogerna har en beslutsfattandeprocess som gör det möjligt att ta hänsyn till barnets åsikter. Enligt artikel 12 i FNs barnkonvention har pedagoger en skyldighet att se till att barns åsikter beaktas i relation till barnets ålder och utvecklingsnivå. Finland har förbundet sig till att följa barnkonventionen och det innebär att de tre första nivåerna i Shiers Delaktighetsmodell måste förverkligas för att kraven i barnkonventionen skall uppfyllas. (Robertson Pearce, 2001, s. 7).

Den fjärde nivån (barn involveras i beslutsfattande processer), kan ses som övergången från rådgivning till aktiv delaktighet i beslutsfattandet. På de lägre nivåerna är barnet delaktigt genom att denne uttrycker sina åsikter som hjälp i beslutsfattande processer. Däremot är barnet inte delaktigt i när besluten verkligen fattas och har därför ingen verklig makt över beslutsfattande. På nivå 4 börjar detta ändras eftersom barnet direkt blir involverat just där beslut fattas. Ett exempel är att pedagogerna planerar program, då de gör en undersökning bland barnen vilka aktiviteter de helst skulle vilja ha. Om pedagogerna herefter planerar programmet med hjälp av barnens idéer skulle de vara på nivå 3 i modellen. Men för att komma till nivå 4, skulle pedagogerna till exempel kunna ta med barnen i en grupp som består av några barn och några pedagoger som träffas tillsammans och planerar programmet. (Robertson Pearce, 2001, s. 7-8).

Öppningar i nivå 4 inträffar då pedagogerna är beredda att låta barnen vara med i beslutsprocessen, möjligheter uppstår då det etablerats en plan som gör det möjligt för barnen att vara med i beslutsprocessen. Skyldigheter uppnås när pedagogerna har som krav att barnen måste involveras i beslutsfattande. (Robertson Pearce, 2001, s. 8). Det finns inte en så stor skillnad på nivå 4 och 5, det är mera en gradskillnad. På nivå 4 kan pedagoger få barnen att bli aktivt involverade i en beslutsprocess, men utan verklig makt över beslut som tas. För att uppnå nivå 5 behövs ett tydligt engagemang från pedagogernas sida att dela sin makt, det vill säga lämna ifrån sig en del av makten. (Robertson Pearce, 2001, s. 8).

Det är viktigt att tala om att dela makt och ansvar för besluten på denna nivå. Det föreslås inte att barnet skall tvingas ta ansvar som de inte vill ha eller som inte är lämpligt för barnets utvecklingsnivå och förståelse. Vid denna nivå sker öppningar då pedagogen är redo att dela makten över beslutsfattandet med barn. När det finns en plan som gör detta möjligt är det en möjlighet och skyldigheten skapas när det bestäms att pedagogerna måste

delar makten och ansvar åtminstone inom vissa områden av beslutsfattandet. (Robertson Pearce, 2001, s. 8).

Med hjälp av denna modell och de tillhörande 15 frågor, kan såväl pedagoger som andra organisationer finna modellen som ett praktiskt och användbart verktyg i arbete med barn. Shiers delaktighetsmodell är troligen inte till stor nytta ifall den enbart används i form av en övning för att se hur många rutor det går att stryka över. Den mest hjälpsamma och intressanta diskussionen uppstår då, i detta fall, pedagogerna är tvungna att svara nekande på de frågor som ställs. Då går det att fråga sig "Borde vi kunna svara jakande på denna fråga?", "Vad bör vi göra så att vi kan svara jakande?", "Kan vi göra de förändringar som krävs?" och "Är vi förberedda på konsekvenserna?". (Shier, 2001, s. 116). Med att ta stöd av de funderingar som uppstår kring frågorna i modellen, kan pedagoger göra förändringar och på så sätt öka barns delaktighet på bland annat daghem. (Robertson Pearce, 2001, s. 9).

Denna delaktighetsmodell valdes att tas med eftersom den är ett bra sätt att synliggöra barns nivå av delaktighet och inflytande på daghem. Den uppfyller även skribenternas förväntningar som bör uppfyllas för att barn skall räknas som delaktiga och ha inflytande på sitt daghem. Skribenterna valde att använda modellen för att både koppla till teorin och praktiskt visa hur barn kan göras delaktiga. (Robertson Pearce, 2001, s. 9). Denna modell användes i detta arbete som bakgrund till vår modellanalys för att på ett enkelt sätt behandla hur barn görs delaktiga och har inflytande i deras vardag genom att påverka och ha makt över beslut som rör dem.

3.4 Barns inflytande

Begreppet inflytande går enligt Arnér (2009, s. 13) att tolka på många olika sätt och används med olika innebörder och termer främst i skolforskningssammanhang. De begrepp som främst förekommer är elevdemokrati, elevinflytande, deltagande, självbestämmande, medinflytande, medbestämmande, delaktighet och inflytande samt barns rättigheter. Inflytande har att göra med möjligheten att medverka, alltså barnets möjlighet att medverka, ha inflytande och att träda fram. Dessa begrepp i princip samma innebörd och han använder därför medverkan som ett samlingsbegrepp med betydelsen av inflytande (Svenning, 2011, s.57; Turja, 2011, s. 31).

I artikel 12 i FN:s konvention om barnens rättigheter framhålls demokratiartikeln som handlar om barnens rätt att bilda åsikter, uttrycka dem och bli hörda samt samhällets

skyldighet att se till barnets bästa. (Arnér, 2009, s. 22). Pedagogernas ansvar minskar inte i och med detta utan deras ansvar fokuseras på att bedöma hur mycket inflytande som är rimligt för barnen och av vilken betydelse inflytandet för varje barn har i olika situationer. Det är även deras ansvar att bygga upp en trygg miljö där barnen vågar uttrycka sina åsikter samt att pedagogerna faktiskt lyssnar på barnen och tar till sig det och dokumenterar det som barnen sagt. (Svenning, 2011, s. 58). Den trygga miljön strävades efter att skapas då besök till daghemmet gjordes för att spela Dagsfredsspelet. Genom att till exempel lyssna noga på vad barnen hade för åsikter och tankar i spelet och visa att deras tankar var värdefulla.

Tanken är enligt Arnér (2009, s. 23) att se verksamheten från barns perspektiv och med deras medverkan och inflytande skapa en miljö där barnen kommer till tals på allvar. Samtal och kommunikation mellan barn och mellan barn och vuxna är därför grundläggande och skall ges en framträdande plats. Detta stärks även i barnkonventionens tredje artikel som säger att "vid alla beslut som rör ett barn skall barnets bästa prioriteras" samt i artikel 31 där det framkommer att "ett barn har rätt till vila, lek och fritid, och till att delta i konst- och kulturaktiviteter" (Lapsiasia). Svenning (2011, s. 59) tillägger att det inte behöver vara medverkan i avancerade frågor, utan frågor lämpade för deras ålder och mognadsnivå. Till exempel att kunna medverka i frågor gällande om de vill leka inne eller ute, vad de vill leka eller om deras teckningar eller foton på dem får hängas upp.

Fortfarande idag visar forskning på traditionens inverkan i daghemmen. Markström avser enligt Arnér (2009, s. 51) att barnen har små möjligheter att själva skapa utrymme för initiativ eftersom rutinerna på daghemmen tenderar att bli så starka och att pedagogerna utövar en slags kontroll över barnen. Daghemmen bevarar föreställningar om hur barnen skall vara och vad de tillåts göra. Trots detta söker barnen hela tiden möjligheter och meningsfulla handlingar inom daghemmet. Det är lätt hänt på daghem att det finns regler som finns med år efter år, som det inte egentligen finns motiv för.

Det är lätt att säga nej till barnens önskan och sätta upp regler och förbud mot sådant som de vuxna antar det skall bli problem av. Barn och vuxna skall lyssna på varandra och på varandras åsikter och argument. Vidare skall den vuxne kunna väga dessa mot varandra och komma fram till en lösning som känns bra för alla – för gruppen, individen och en lösning som fungerar i dagsläget. Det är viktigt att komma ihåg att det inte alltid är den vuxne som har rätt. (Arnér, 2009, s. 50-51).

Gustafsson (2011, s. 47) tillägger att varje barn skall ha samma värde som en vuxen. Människovärdet är nämligen någonting som är okränkbart och ovillkorligt. Världighet är dessutom ett nyckelord i barnkonventionen så barn har alltså rätt till att känna sig värdiga. Om barnet inte känner sig värdigt uppkommer istället känsla av skam och att inte duga. Detta innebär att barnet börjar fundera på frågor som är riktade till en själv, inte handlingar i sig.

Om barn skall kunna få inflytande behöver de vuxna frånga sina givna regler och försöka se situationen ur ett barns perspektiv. Mötet mellan barn och pedagoger på daghem kännetecknas av omständigheter där pedagoger håller på sina vuxna privilegier som går ut på att betrakta barnen och inte sig själva samt att vara uppmärksam på barnens brister istället för sina egna. (Arnér, 2009, s. 67).

Barn skall bli bemötta med respekt och intresse från de vuxna för det meningsskapande som barnet alltid söker. Om barnen skall kunna ha ett inflytande på daghemmen är det viktigt att pedagogerna förstår förhållningssättet till barnen som rationellt. Innebörden av ett sunt förhållningssätt betyder att pedagogerna närmar sig barns perspektiv och ser både sig själva och barnen delaktiga i de handlingar och relationer som finns inom daghem. (Svenning, 2011, s.57-58; Arnér, 2009, s. 68).

Som nämndes i inledningen har ett resursförstärkande synsätt på barn använts i detta arbete. Davidsson och Juslin (2016, s. 73) definierar ett resursförstärkande arbetssätt att barnet ses som unikt, aktivt och kompetent med egna resurser. Detta synsätt innebär en tro på barnets egen förmåga men den får inte bli för stark så att barnet säkerhet äventyras genom att ge för stor ansvarstagande eller självständighet. Fast barnet är delaktigt och har inflytande är det viktigt att komma ihåg, som tidigare nämnt, att barnets behov av skydd, trygghet, omvårdnad och kärlek samt sårbarhet inte glöms bort. Istället för att fokusera på barnets svagheter så skall ett resursförstärkande synsätt bidra till att fokusen ligger på barnets styrkor.

3.5 Trygghet för barn

För att barn skall känna sig trygga på daghemmet är det viktigt att pedagogerna beaktar vissa viktiga komponenter. Dessa är bland annat att se, lyssna, stöda samt lita på barnet och ge barnet tid och utrymme som denne behöver. (Vehkalahti, 2008, s. 5-6; Niss & Söderström, 2006, s. 28). I samarbete med barnet och med att genomföra diverse roliga

aktiviteter tillsammans går det att på ett enkelt sätt öka känslan av gemenskap och därpå även känslan av trygghet hos barnet.

När en pedagog verkligen kan se barnet och uppfattar denne som en helhet får barnet en känsla av bekräftelse i gruppen (Vehkalahti, 2008, s. 9). Att bli verkligen sedd är betydelsefullt för barnets självkänsla. Det är även viktigt att kunna lyssna på barnet och att inte som vuxen försöka styra samtalet. Med aktivt lyssnande, det vill säga att lyssna utan att avbryta, styra eller bedöma det som barnet berättar, känner sig barnet hört och respekterat. Här är det viktigt att som pedagog ge barnet tid att formulera sig samt klargöra att man uppfattat rätt det som barnet nyss berättat. (Vehkalahti, 2008, s. 14; Niss & Söderström, 2006, s. 28).

Vehkalahti (2008, s. 18) anser att det som pedagog är det viktigt att kunna uppmärksamma alla barn på daghemmet samt skapa möjligheter för nya intressen och kunskaper. Det är viktigt att vara observant och lägga märke till vad respektive barn är bra på och tycker är intressant. På så vis kan en pedagog ge det stöd barnet behöver för att vidareutveckla just denna egenskap samt beundra barnet. Denna bekräftelse samt känslan av att lyckas möjliggör att barnet känner sig trygg i sin omgivning.

Men det är inte enbart den vuxnas uppmärksamhet som är viktigt poängterar Vehkalahti (2008 s. 23), utan även stödet från de andra barnen i gruppen. När en känsla av gemenskap råder i gruppen och där barnen känner sig trygga, går det att stöda varandra. Här är det viktigt att se till att alla barn lär känna varandra så att gruppandan stärks. Detta möjliggör att alla barn kan arbeta med alla och på så vis respektera varandra. Att alla barn bekantar sig med varandra kan uppnås med hjälp av till exempel smågruppsverksamhet. Här går det lätt att öva på samarbete då alla barn behövs för att smågruppens gemensamma mål skall uppfyllas. På så vis ökar känslan av gemenskap och det enskilda barnets självförtroende stärks. Det är dock viktigt att se till att grupperna inte är de samma varje gång, utan se till att varje barn får möjligheten att samarbeta med alla barn i gruppen.

3.6 Barn i dialog

Dialog är en förutsättning som barn behöver behärska för att kunna vara delaktiga och ha ett inflytande på daghemmet. Dialog valdes att tas upp i detta arbete eftersom skribenterna ansåg att teori kring begreppet dialog var viktigt i mötet med barn. Dialog togs även upp i

examensarbetet för att läsaren skulle kunna skapa en förståelse om hur dialog tillämpades under Dagsfredsspeltillfällena.

Alla barn utvecklas inte i samma takt men det finns vissa färdigheter som kan förväntas av barn i respektive ålder. När barnet nått tre års ålder har denne redan utvecklat flera nya färdigheter. I denna ålder utvecklas barnets språkliga förmåga samt ordförråd i snabb takt. Barnet kan nu producera mera tydligt och förståeligt tal, även om det i början innebär meningar som inte är längre än två till tre ord. Dessa meningar utvecklas dock snabbt till fyra-fem ords meningar. Barnet lär sig så många nya ord i den här åldern så att denne inte hinner med, en vuxen kan uppleva att barnet stammar när denne hackar i sitt prat eller börjar om sin mening. Detta är dock helt normalt i den här åldern. (Ellneby & von Hilgers, 2010, s. 17; Hansson, 2009, s. 53-56).

Den vuxna bör ha tålmod när barnet är i den här åldern och vänta på att barnet pratat färdigt istället för att hjälpa barnet med det som sägs. Detta uppmärksammades på Dagsfredsspeltillfället, där alla barn skulle få prata till punkt och alla barn skulle få säga sin åsikt. Barn i denna ålder utvecklar även sina kognitiva färdigheter där till exempel minnet förstärks. Barn kan nu komma ihåg och återberätta ramsor eller färger de tidigare övat med pedagogerna samt minnas händelser som till exempel ens födelsedag. Utöver detta kan barnet förstå prepositioner, storlekar samt långa meningar och är ivrig att ställa frågor och lära sig något nytt. Med tanke på samspel med andra kan en treårig turas om och dela med sig men samtidigt tar trotsigheten form vid denna ålder. (Ellneby & von Hilgers, 2010, s. 17; Hansson, 2009, s. 53-56).

Ett barn vid åldern fyra till fem kan redan bemästra diverse olika handlingar såväl fysiskt som psykiskt. Barnets empatiska förmåga har också utvecklats och därför kan barnet ge uttryck för detta i sitt tal. (Ellneby & von Hilgers, 2010, s. 18). Hansson (2009, s. 58-60) säger att barn i denna ålder kan Figua långa meningar, kan alfabetet, veckodagar, årets alla månader och är konstant ivriga på att använda deras utvecklade ordförråd. Att förstå uppmaningar med flera instruktioner hör även till denna åldersgrupp. Parallellt med utvecklingen av ens ordförråd ökar även förståelsen för den egna omvärlden och barnen börjar förstå till exempel tidsbegrepp samt bli medveten över andra individer i den egna omgivningen. Barn i åldern fyra till fem brukar även ofta jämföra diverse fenomen med sina vänner eller andra medmänniskor.

När det sker kommunikation med barn, påpekar Ellneby och von Hilgers (2010, s. 19-20) att det är viktigt att orden upprepas många gånger så att förståelsen ökar hos barnet. Det är viktigt att visualisera händelseförloppet för barnet eftersom barnet ofta ser men kanske inte har ord för det som betraktas. Det är den vuxnes ansvar att sätta ord på det som barnet ser och att benämna till exempel färger, storlek, former och plats.

Kunskap om att ställa öppna frågor och ett aktivt lyssnande är grundstenarna i ett bra samtalsklimat. Genom att använda sig av öppna frågor får pedagogen barnet att tänka vidare på följdfrågor och reflektera över samtalet på ett djupare plan än om frågorna som pedagogerna ställde endast krävde ett ja/nej svar. Det är även viktigt att vara medveten om den icke-verbala kommunikationen som sker under en dialog. Om pedagogen ger ett lugnt intryck och lyssnar aktivt på vad barnet har att säga så kommer detta att bidra till att barnet känner sig bekväm i samtalet. På så sätt uppnås en lugn och familjär stämning i dialogen mellan pedagogen och barnet. (Ellneby & von Hilgers, 2010, s. 56).

Om pedagogen däremot inte koncentrerar sig på samtalet och verkar splittrad kan barnet tolka detta som att pedagogen inte är intresserad av barnets åsikter vilket kan skapa en oro hos barnet. En dialog kan uppstå var som helst på daghemmet, till exempel vid matsituationen, utevistelsen eller i samlingen. Platsen är med andra ord inte avgörande för en dialogs resultat utan det som sker under mötet mellan pedagogen och barnet är det väsentliga. (Ellneby & von Hilgers, 2010, s. 56).

För att skapa en god dialog krävs det kunskap. Under besöken på daghemmet hade skribenterna som strävan att ha en så god dialog som möjligt, eftersom barnens önsknings och åsikter på så vis kunde tas i beaktande. Genom att ta reda på hur en dialog förs med barn, underlättade vi besöken på daghemmet och situationen. Det kunde vara till fördel att en av oss skribenter kände barnen och på så sätt blev barnen eventuellt mer bekväma och trygga för att våga uttrycka sina åsikter.

3.7 Barns behov av samspel och gemenskap

Davisson och Juslin (2016, s. 37) definierar samvarokompetens som barnets förmåga att kunna ingå i en gemenskap och relationer med andra och ta hänsyn till dem. Med kamrater och kamratskap avses den relation som uppstår mellan individer som tillsammans delar en gemenskap, och spenderar mera tid i varandras sällskap än med andra personer. Barn gör ett val av vilka de vill umgås med och söker varandra för gemensam lek eller annan

aktivitet. (Jonsdottir, 2007, s. 64-65). Barn kan känna gemenskap genom att vara på samma avdelning på daghemmet bara (Ivarsson, 2003, s. 14).

Att börja på daghem innebär i socialisationstermer att kamratrelationer tar sin början. Barnet lär sig växelverkan, att vara vänlig, att dela med sig och att ha olika roller i en gemenskap. I samspelet med de vuxna men även med de andra barnen, påverkas och utvecklas barnen. När barnet går på daghem, har denne redan från tidigare en mängd olika erfarenheter av samspel. Barnets tidigare erfarenheter av samspel påverkas i de kamratrelationer som tar sin början på daghemmet. För det är genom att kunna samspela som barnet lär sig vilken plats den har i olika sammanhang samt på vilket sätt den kan vara delaktig och ha inflytande. (Koivula, 2013, s. 22-24; Michelsén, 2005, s. 35-47). Därför är det viktigt att redan i tidig ålder arbeta med barn gällande gemenskap och samspel vilket Koivula styrker när hon avser att en god gemenskap förebygger mobbning och utanförskap. Om det inte finns ett gott samspel och en bra gemenskap bland barnen leder det till en otrygghet där barnet inte vågar uttrycka sig eller vara delaktig. (Koivula, 2013, s. 19).

I Finland fastställs det i lagen att småbarnspedagogiken skall utveckla barnens förmåga till samarbete och växelverkan, främja barns förmåga att delta i kamratgrupper samt vägleda barnen mot ett etiskt ansvarstagande och hållbart handlingsätt, respekt för andra människor och samhällsmedlemskap (Lag om småbarnspedagogik 8.5.2015/580 1 kap 2 a §). Det är viktigt att redan i barnets tidiga ålder ge plats för den etiska fostran. Barn bör lära sig att förstå vad etik innebär och att de val barnen gör har en etisk innebörd. (Social- och hälsovårdsministeriet, 2011, s. 30). Syftet med materialet som erbjuds, är att fungera som vägvisare och hjälpa personer att bedöma den etiska nivån inom olika verksamhetsformer inom social- och hälsovården. Det finns mycket material om etikens grunder och litteratur om etiken inom social- och hälsovården. Social- och hälsovårdsministeriet vill erbjuda ett underlag för diskussion, för sådana som vill fördjupa sig i den etiska diskussionen. Det går att utveckla sig själv som person, yrkesmänniska och beslutsfattare, genom att sätta sig in i de etiska principerna. (Social- och hälsovårdsministeriet, 2011, s. 29).

Att arbeta resursförstärkande i en barngrupp ger möjligheter för barnet att lära sig växelverkan, umgänge och att samspela med andra. Barnet får socialt stöd och lär sig lita på sin omgivning och hur relationer byggs upp genom att umgås och samarbeta tillsammans med andra. (Davidsson & Juslin, 2016, s. 37). Niss och Söderström (2006, s.

50) avser att det ibland kan vara svårt att genomföra detta i en stor grupp. Därför kan det vara behövt att dela upp gruppen i mindre grupper för att kunna tillgodose alla barns behov samt för att se och bekräfta dem. En mindre grupp gör också att barnen känner sig tryggare. De vågar ta kontakt med de andra i gruppen, de är nyfikna och intresserade av att upptäcka och undersöka nya saker.

Barnet skapar inre representationer av sig själv genom erfarenheterna av de upprepande samspel som denne deltar i. Barnet lär sig även hur det är att vara tillsammans med andra i olika situationer. Dessa representationer blir vägledande för barnets fortsatta handledande. På detta sätt lär barnet sig hur denne kommer att agera, uppleva, känna, tolka och förvänta sig. Eftersom barnet inte själv kan påverka i vilken dagisgrupp denne hamnar i är det viktigt att låta barnen ibland själva välja vem de vill leka med. Detta för att barnen skall lära sig och för att de skall få möjligheten att vara delaktiga i uppbyggnaden av en gemenskap och samspela med andra barn. Som pedagog är det viktigt att i dessa situationer se till att alla barn ändå får vara med och inte blir lämnad utanför. (Marjanen, m.fl., 2013, s. 57-58; Michelsén, 2005, s. 47).

Barn kommunicerar på olika sätt, ibland med ord men även endast med ögonen. Barn söker och besvarar varandras blickar genom att titta tillbaka eller titta bort. Kommunikationen sker även genom gester, som att räcka fram eller peka på något. När barn samspelar är de målinriktade när det gäller att visa vad de vill. De visar tydligt om de vill att samspelet skall fortsätta eller inte. Ibland orkar de med längre stunder och ibland håller samspelssituationen endast på en kort stund. Skratt, överraskande, plötsliga eller tokiga händelser håller lusten och intresset för ett fortsatt samspel medan lusten för samspel lätt försvinner när samvaron inte längre är bekräftande. (Michelsén, 2005, s. 73-74; Ivarsson, 2003, s. 61).

Löfdahl (2014, s. 13) avser att kamratkulturer bildas och utvecklas då barn på daghem vistas längre perioder tillsammans. Kamratkulturer beskriver barns perspektiv och tolkningar av den kultur de befinner sig i. Det handlar även om hur barn handskas med frågor som är viktiga i deras liv och från deras egen utveckling. Med hjälp av kamratkulturer kan pedagogen förstå och beskriva vad som händer i barns relationer med varandra när de möts och är tillsammans på daghem. För att kunna förstå kamratkulturer, är det viktigt att hitta interaktionen och dynamiken mellan barnen. Kamratkulturer är uppbyggda avhandlingar och interaktioner mellan barnen. Enligt Davidsson och Juslin (2016, s. 37) vill barnet tillhöra en grupp och har ett behov av vänner. Empatiförmåga, att

visa respekt gentemot andra, deras åsikter och handlingar övas upp när barn umgås med varandra. Samtidigt lär sig barnet också att känna sig själv, samt om sina sätt att reagera och agera. Vänskap lär också barnen konfliktlösning, att kompromissa och att kunna stöda eller hjälpa andra.

Barnets förmåga till lek och utforskning hänger nära samman med om barnet upplever och kan använda sin omgivning och sin anknytningsperson som en trygg bas. Först då kan barnet utforska nya saker. Barnet kan slappna av och glömma sig själv i leken, tack vare att barnet fått uppleva att den vuxna är pålitlig i sin närvaro. Barnet slipper vara orolig och behöver inte längre fundera på om allt är som det skall vara eller att den vuxna är där hon/han skall vara. (Abrahamsen, 1999, s. 28). Denna pålitliga närvaro strävade skribenterna efter då besöken till daghemmet gjordes, så att barnen kunde slappna av och vågade uttrycka sig vid spelets gång.

Ett bra samspel uppstår när det finns en god gemenskap. För barnen fungerar daghemmet som en gemenskap, tillsammans med de andra barnen och pedagogerna bildar de en grupp. I en gemenskap lär de sig att samspela med andra och detta sker konkret när barnen får uttrycka sig, blir hörda, får vara med och planera samt delta. (Eskel & Marttila, 2013, s. 76-77). Barn behöver lära sig de sociala koderna. Det här gör de när en vuxen som medvetet arbetar för en miljö vars syfte är att främja goda kamratrelationer och i sin tur stöda och stärka barnets resurser att fungera tillsammans med andra finns till hands. (Davidsson & Juslin, 2016, s. 38).

4 Resultat av verktygen

I detta kapitel kommer resultatet från Dagsfredsspelet och Dialogduken att presenteras. Det tas upp vad barnen svarat på de olika frågorna, för att få fram barnens tankar och åsikter som ligger till bakgrund för verksamhetsguiden. Dessa svar kan kopplas till teorin. Barnens svar har tematiserats för att få svar på syftet i examensarbetet. Det resultat som fås ur Dagsfredsspelet användes delvis i utförandet av Dialogduken samt som underlag för idéer till verksamhetsguiden. Tillfället när Dialogduken utfördes och de diskussioner som uppkom bland personalen beskrivs. Genom Dialogduken fås pedagogernas tankar och åsikter kring konceptet Dagsfred och viktiga begrepp som trygghet och delaktighet inom daghemmet. Resultat kommer från både barn och pedagoger.

I arbetet presenteras resultaten från Dagensfredsspelet fråge- och figursvis med hjälp av underrubriker. Detta görs enligt Kristensson (2014, s. 22) för att göra resultatet så konkret som möjligt för läsaren. Resultatet skall inte innehålla slutsatser eller tolkningar utan snarare en objektiv redogörelse av de svar som fåtts enligt Backman (1998, s. 40).

Speltillfällena som behandlas i detta resultat var sju till antalet. Speltillfällena skedde under förmiddagar och eftermiddagar fördelat under en vecka. Eftersom speltillfällena var många gör det att mera material fanns till förfogande att bearbeta. Skribenterna fick mera varierande svar genom att spelet testades många gånger med varierande barngrupper på avdelningen. Skribenterna ansåg att de varierande svaren syntes bäst genom att besöka daghemmet flera gånger. Detta gjordes så att skribenterna kunde få mångsidigare material till verksamhetsguiden. Under speltillfället fick barnen välja en egen spelpjäs och sedan lades spelet fram på golvet eller bordet beroende på tillfället. Därefter presenterades spelet av pedagogen med hjälp av figuren i spelet (Figge), sedan fortskred spelet naturligt från början.

4.1 Affo – Vad tycker du är roligt på dagis?

Vid första figuren som heter Affo var svaren som barnen gav; “att leka med lego”, “spela spel”, “pussla”, “leka i sandleken”, “leka med tågbanan”, “leka i vattenleken”, “skriva bokstäver”, “bläddra i böcker”, “leka Ninjago”, “spela dagisfredsspelet”, ”rutscha”, “gunga”, “vara i dockvrån”, “sätta nagellack på tårna på låtsas”, “leka med gosedjuren”. Andra svar som framkom

var att “laga snögubbar”, “leka med kompisar”, “skrinna och skida”, “vara i jumppasalen”, “leka ute”, “leka med pedagogen”, “springa”, “äta lunch” och “att vila”. En del av barnen svarade även att de inte visste.

4.2 Lukki - Har du något tips på vad jag kan göra när jag känner mig ledsen? Finns det något på dagis som gör dig ledsen?

Vid nästa figur Lukki kom endast ett fåtal svar om tips på vad som kan göras om någon är ledsen. Ett barn nämnde att denne kunde “skrinna” och sitta med “snutte och poppe” och ett annat barn sa att man kan “trösta varandra och säga förlåt”. Det sades även “att man kan leka så man blir gladare”. Vid frågan “finns det något som gör dig ledsen

på dagis?” gav barnen svar som; “om någon säger nej”, “vet inte”, “om någon kniper eller slår”, “jag blir ledsen av monster”, “om någon säger att jag inte får vara med”, “om jag inte vill ha på galonbyxor”, “om jag inte vill gå ut”, “om en kompis bråkar”, “om någon springer ifrån mig”. Det fanns också barn som namngav andra barn på denna fråga.

4.3 Carro - Vad tycker du att vi tillsammans kunde göra för att visa att vi bryr oss om varandra på dagis?

Nästa fråga vid figuren Carro var det många barn som svarade att de inte visste och något barn gömde ansiktet och skakade på huvudet. Andra svar som uppkom var, “att säga att en kompis får komma med”, “att man säger att man bryr sig”, “leka tillsammans”, “skida med en kompis”, “gå ut tillsammans”, “pussel”, säga “kom och lek”, “sitta bredvid varandra”, “säga förlåt” och ett barn svarade: “jag tycker om alla barn”.

4.4 Prisse - Hur tycker du att en riktigt bra fest på dagis skulle vara?

Vid den sista figuren Prisse fick vi många konkreta svar på vad Dagisfredsfesten ska innehålla. Dessa var; “tårta”, “saft”, “godis”, “chips”, “pepparkakor”, “mockarutor”, “glasyr”, “traktortårta” och olika sorters tårter, “mangosaft” och “äppelsaft”. “Ballonger”, “vimplar”, “flaggor”, “tavlor”, “lekar”, “Musse Pigg”, “Elsa och Anna”, “blommor”, “fiskesjö”, “dansa”, “läppstift”, “nagellack”, “en bil”, “en telefon”, “en tågbanan”, “en barbie bil”, “rita”, “paket”, “spel”, “laga fint”, “ljus”, “böcker”, “man får ha kul och busa och leka”, “studsa på min studs matta på sommaren”, “titta på fiskar” (börjar prata om olika fiskar, braxar, musslor och maneter), “spela dagisfredsspelet” och “att leka ute”. Barnen beskriver även vad de skall ha på sig.

4.5 Resultatet av Dialogduken

Vid utförandet av Dialogduken började personalen med att läsa upp och svara på frågorna i tur och ordning. Första frågan handlade om vad som är viktigt i en god dialog. Där var gruppen enig om att det var viktigt att lyssna på varandra i tur och ordning, att få ge sina åsikter och att alla skall få en chans att säga någonting. I den andra frågan behandlade

personalen vad som var det bästa med deras arbete. Även där var personalen överens om att det var barnen och att få ta del i deras utveckling, vilket skapar glädje för både personal och barn. De påpekade även att arbetet var varierande, utmanande och utevistelsen uppskattades. Det uppskattades också att få ha roligt tillsammans med barn och personal.

I tredje frågan skulle personalen behandla begreppet trygghet och vad det betyder för dem när de tänker på barnen. Här framkom det att det är viktigt att få vara som man är, att inte ställa för mycket orimliga krav på barnen och att det är viktigt att se varje enskilt barn. Det togs även upp att det var viktigt för pedagogen att vara närvarande och att en god miljö skapar trygghet. Vidare sades att trygghet är grunden för att barn skall kunna utvecklas.

Den fjärde frågan handlade om delaktighet uppdelat i fyra underfrågor. På frågan vad innebär barns delaktighet för mig framkom det att barns åsikter är viktiga och att de skall få uttrycka dem. Det sades även att barnen skall få vara med och bestämma och tycka till om till exempel verksamheten som berör dem. På följande fråga om hur pedagoger vet att de lyckas göra barnen delaktiga, kom svar som då barnen ger positiv feedback eller uppskattar det som görs i verksamheten, då barnen själva nämner att de får vara med och planera verksamheten samt då barn tar ansvar för egna uppgifter på eget initiativ.

Nästa underfråga behandlade de vuxnas roll när det gäller att främja barns delaktighet. Där framkom att pedagogernas ansvar var att bjuda in barn till diskussioner och låta dem ha åsikter om deras vardag och att ge alternativ att välja mellan. Istället för att förbjuda och uppmana barnen till olika saker så funderar pedagogerna och barnen tillsammans och kommer fram till lösningar. Den sista underfrågan var hur barn skall ges möjlighet att uttrycka sina åsikter och hur dessa tas tillvara. Här hade flera saker redan kommit upp men andra svar som kom var att fråga barnen och ge alternativ, att pedagogerna skall ta tillvara barns åsikter i planeringen och att tanken bakom verksamheten bör utgå från vad barnen vill göra. Även olika metoder som Kompisväskan och Lilla Lustig nämndes vilka hjälper barnen att uttrycka sina åsikter, känslor och lösa problem. Personalen nämnde även att det kan vara till fördel för barnen att jobba i små grupper så att alla vågar säga sin åsikt.

Den femte frågan handlade om konceptet Dagisfred med tre underfrågor. I detta skede valde personalen att inte ännu göra upp en plan, till exempel en årsklocka, eftersom personalen inte visste ännu hur eller om Dagisfredskonceptet skulle fortskrida inom daghemmet. Sådana svar som ändå diskuterades var att det kunde jobbas mera med gruppen på frågor som var svåra, till exempel vad man kan göra om man är ledsen. Det

fanns även barn som namngav andra barn på frågan ”vad gör dig ledsen?”, vilket personalen diskuterade att bör uppmärksammas på daghemmet.

Personalen upplevde att barnen hade svårt att tänka på nya aktiviteter som kan tas in till daghemmet när de svarade på frågan ”vad tycker du är roligt på dagis?”. Istället nämndes sådana aktiviteter och lekar som redan används regelbundet på daghemmet eftersom barnen hade svårt att kunna tänka på aktiviteter/saker som finns utanför daghemmet och hemmet. En annan sak som diskuterades var att pedagogen tillsammans med barnen skulle kunna vidareutveckla vad leka egentligen betyder och vad de avser med det eftersom en del barn svarade endast ordet leka. Det som också diskuterades var hur de kunde lyfta upp de saker som barn ansåg var roliga, eftersom de redan har en funktion på daghemmet.

En underfråga handlade om hur vårdnadshavare kan göras delaktiga i arbetet med Dagsifred. Där tyckte personalen att Dialogduken kunde användas som ett verktyg på föräldramöten och personalmöten, för att få vårdnadshavarna att diskutera till exempel mobbningsförebyggande arbete bland barn. Detta skulle göra så att alla får säga sin åsikt och nya idéer och tankar väcks bland vårdnadshavarna. Det diskuterades också att föräldrarna kunde vara delaktiga i en Dagsifredsfest.

Sista frågerutan handlade om en avslutande reflektion av Dialogduken. Personalen tyckte det var ett bra underlag för diskussion. Det nämndes att gärna alla skulle fått spela spelet med barnen före Dialogduken. Det kom även fram hur viktigt det är att ge varandra tid att prata trots att det kan kännas svårt ibland, annars blir det ofta en och samma som drar diskussionen. Eftersom personalen tyckte att Dialogduken kunde användas vid andra tillfällen sades det att det borde gå att kunna byta ut frågorna så att det lättare går att diskutera aktuella ämnen.

5 Resultatanalys

I detta kapitel redogörs en resultatanalys, vilket bearbetas till idéer för verksamhetsguiden. Vi valde att kategorisera resultatet i två huvudsakliga teman, gemenskap och trygghet. Shiers Delaktighetsmodell tillämpades också som en del av innehållsanalysen. Modellen användes för att analysera barnens delaktighets- och inflytandenivå inom projektet Dagsifred. Skribenterna har utformat sina tips och idéer utgående från tanken att de professionella pedagogerna har tidigare färdigheter. Dessa tips och idéer fungerar därför mera som en inspirationskälla som pedagogerna kan vidareutveckla enligt barngruppen.

Detta eftersom pedagogerna känner barnen bäst och vet hur tipsen och idéerna kan anpassas på bästa sätt, så att de har största nytta för den gruppen. Skribenterna har förutom verktygen utgått från den teori som tillämpats när idéerna och tipsen har utvecklats.

En analys av resultatets innehåll fokuserar på att hitta likheter, skillnader och mönster i texten. Med den strävas det efter att finna betydelsen, meningen eller det som finns under ytan i arbetet. Det är viktigt att analysen genomförs med syftet i fokus. (Kristensson, 2014, s. 142-143; Larsen, 2009, s. 101). Materialet tolkas och tolkningarna indelas i teman eller kategorier. Det insamlade materialet sorteras sedan under dessa teman. (Larsen, 2009, s. 101-102). Efter att ha gått igenom och tolkat svaren figursvis, valde skribenterna att tematisera analysdelen i två teman för att lättare kunna konkretisera svaren till idéer. I genomläsningen av barnens svar märkte vi att det upprepningsvis förekom svar som vi ansåg tangera samma teman. Som tidigare nämnts var dessa teman gemenskap och trygghet, vilka ytterligare fördjupas vidare i kapitlet. Av den kunskap som skribenterna fick av detta arbete kändes det naturligt att plocka ut dessa temaområden. När dessa teman tas upp kommer den behandlade teorin att stöda det vi kommit fram till i analysen.

Skribenterna var tvungna att tolka svaren eftersom det inte fanns följdfrågor i Dagisfredsspelet, som skulle ha motiverat svaren och eftersom det inte framkom direkta tips från barnen. I skribenternas tolkningar togs barns perspektiv i beaktande och med hjälp av den kompetens som skribenterna fått av utbildningen, som bland annat är att tänka på barnets bästa, identifiera den egna människosynen och att främja jämlikhet samt att beakta det unika hos varje enskild individ. Genom dessa utformades tips och idéer till guiden. Med detta avses att skribenterna utgick från barnens svar, fördjupade dem och drog inte egna slutsatser. Här beaktade skribenterna arbetets etiska förhållningssätt då svaren inte omformulerades utan endast tillämpades.

5.1 Gemenskap bland barn

Det första temat som skribenterna valde att behandla, är gemenskap. Som tidigare nämnts i arbetet, vill barn tillhöra en grupp för att känna gemenskap. Dessutom leder en god gemenskap till en trygghet där barnen vågar uttrycka sig och vara delaktiga. Om en pedagog medvetet arbetar för en god gemenskap främjas kamratrelationerna mellan barnen. Under Dialogdukstillfället diskuterades att barnen skall få vara med och bestämma och tycka till om saker. Barnen skall även få uttrycka sina åsikter. Tanken bakom

daghemsverksamheten skall vara, att pedagogen frågar sig själv vad barnen vill göra, det vill säga har ett barns perspektiv.

Barnens svar som uppkom på speltillfällena var till exempel "leka med kompisar", "leka tillsammans", "skida med en kompis", "gå ut tillsammans", "sitta bredvid varandra" och "säga kom och lek". Utifrån dessa svar och egna tolkningar kom vi fram till att dessa berör gemenskap. Svar som handlade om aktiviteter, tolkade skribenterna att det inte enbart handlar om själva aktiviteten utan också om att göra aktiviteten tillsammans. Barn avgör vilka de vill umgås med och söker varandra för gemensam lek eller annan aktivitet. Detta är också något som pedagogerna lyfte upp på nätverksträffen, att det är viktigt att arbeta med barn som har svårt att få kompisar då problematiken har en tendens att fortsätta upp i skolåldern.

Gemenskap är en grundläggande förutsättning för att barn skall trivas på daghem. Det är viktigt att redan på daghem lära sig vad gemenskap och sociala normer är. Därpå är det viktigt att pedagogen lyfter upp dessa ämnen med barnen. Exempelvis kan pedagoger arbeta med att hantera känslor, gruppdynamik, gott bemötande och artighetsfraser. Pedagogen kan också diskutera med barnen om olikheter bland människor i en positiv bemärkelse. Gemenskap förebygger utanförskap, det vill säga barn som känner gemenskap och kan skapa kamratrelationer redan i tidig ålder, har förutsättningar för det även i framtiden.

Från ett barns perspektiv betyder gemenskap olika små saker, som lätt går att påverka på daghem. Till exempel känner barn gemenskap då de sitter bredvid en kompis vid matbordet eller vid frilek. Pedagogen skall ge barnen möjlighet till frilek och självbestämmanderätt, men det är även viktigt att pedagogen utmanar barnen genom att bilda smågrupper och planerad verksamhet. Barnen får på så vis skapa en relation med andra barn utanför den egna bekvämlighetszonen och på så sätt främjas gruppdynamiken.

Svaren, tematisering av dessa samt teori gällande bland annat delaktighet och samspel har fungerat som inspirationskälla för de idéer skribenterna kommit fram till. Dessa samlas till verksamhetsguiden som kan användas i arbetet tillsammans med barnen. I utformandet av idéerna har skribenterna strävat efter att sammanställa dessa på ett resursförstärkande sätt. Med detta menas att barnen, med deras egna resurser, skall kunna använda idéerna på ett positivt och konkret sätt. De skall vara lättsamma och konkreta för att underlätta pedagogernas implementering av dem.

En av de idéer som vi kommit fram till inför verksamhetsguiden och som tangerar gemenskap är kompisbänken. Kompisbänkens syfte är att minska på ensamhet och utanförskap i barngruppen, genom att använda sig av en kompisbänk lär sig barnen om kamratskap. När ett barn inte har någon att leka med kan barnet sätta sig på bänken och då vet de andra barnen att denne skall hämtas och tas med i en lek. På detta sätt kan barnen själva lära sig att se när någon är utanför och göra något åt saken själv istället för att pedagogen behöver ingripa. En fördel är också att barnet som sitter på bänken har på såvis lättare att komma in i en lekande barngrupp när denne blir hämtad gentemot att själv vara tvungen att ta det första steget. Kompisbänken skall främställas ur en positiv bemärkelse, så att barnet som sitter på bänken inte blir utpekad utan istället används kompisbänken som ett roligt verktyg för att öka gemenskapen. Kompisbänken behöver inte vara en bänk, det går att anpassas efter vad barnen vill ha. Det kan istället till exempel vara en saccosäck eller en utmarkerad plats någonstans i daghemmet.

Pedagogens roll är speciellt viktig i början för att få barnen motiverade och införa kompisbänken som en rolig del av verksamheten på daghemmet. I början kan pedagogen vara med och uppmuntra barn att hämta barn som sitter på kompisbänken. Introduktionen av kompisbänken sker på hösten, då pedagogen kan prata om vänskap med barngruppen och göra olika övningar med dem inom detta tema. På så sätt blir barnen redan från början bekanta med och kan känna igen gemenskap och vänskap. Barnen kan även få vara med och måla kompisbänken, så att de faktiskt känner att bänken är för dem.

En annan idé som kunde tillämpas på daghem då de inom barngruppen jobbar med gemenskap, är hemliga kompiserna. Hemliga kompiserna går ut på att alla barn drar en lapp med ett annat barns namn. Det barn vars namn står på lappen skall de vara extra snälla mot under en vald period och namnet på barnet de fått skall hållas hemligt. Exempelvis kan det vara att hjälpa åt att städa, att vara artig och att visa omtanke. Syftet med hemliga kompiserna är att barnen på ett enkelt sätt skall få öva på socialt samspel. Vi tänkte att denna kunde passa extra bra vid vändagen (vänveckan) och vid julen (hemliga tomtensisar).

Ett till sätt som utmanar barnets sociala färdigheter är att pedagogen väljer lekpar eller lekparen väljs slumpmässigt. Om lekparen väljs slumpmässigt kan detta ske genom lottdragning. För att göra det lättare för barnen kan de även få dra lott om vad de skall leka. Genom att blanda vem som leker med vem, förebyggs utanförskap och nya vänskapsband bildas. På detta vis stärks även gemenskapen i hela gruppen. För att barns rätt till

inflytande och delaktighet inte skall minska på daghemmet så är det viktigt att barnen ibland själva får bestämma vem de skall leka tillsammans med.

5.2 Trygghet för barn

Projektbeställarens mål var att alla barn skall påminnas om deras rätt till ett tryggt och trivsamt daghem. Utgående från våra tolkningar av barnens svar och pedagogernas diskussioner under dialogduksträffen framkom temat trygghet. Till exempel att inte lämna någon ensam eller att få tröst av något konkret, till exempel ett gosedjur eller en pedagog. Detta tolkades som barns syn på trygghet utifrån de svar som vi fick av barnen.

I Dialogduken behandlar pedagogerna en fråga om trygghet och vad det betyder för dem när de tänker på barnen. Här framkom det till exempel att barnen skall få vara sig själva, att inte ha för stora krav på barnen samt att se varje enskilt barn. Det diskuterades även att pedagogerna skall vara närvarande och att en god miljö skapar trygghet för barnen. På nätverksträffen diskuterade pedagogerna Dagisfred och där uppkom begrepp som trygghet och trivsel. Det är bland annat daghemmets uppgift att skapa grunden för trygga barn. Trygghet är grunden för allting på daghemmet, ifall barnen inte känner trygghet leder det till att de inte vågar vara delaktiga eller ha inflytande. Ett tryggt barn vågar uttrycka sig, ta del av verksamheten och sin vardag om denne känner trygghet. Trygghet är en känsla som varje barn har rätt till enligt FN:s barnkonvention.

Skribenterna anser att trygghet bland annat handlar om pedagogernas förmåga att gå ner på barnens nivå. Att till exempel kunna förbereda barnet på speciella händelser och förstå att det är viktigt för barnets trygghet att denne får veta om dessa specialarrangemang. Skribenterna anser att det är viktigt att barnen känner att de har en egen plats på daghemmet, som ingen annan tar, eftersom detta ger trygghet för barnet. Det är även viktigt att barnen vet att de får visa olika känslor, som till exempel ilska och glädje. Här är pedagogens uppgift att finnas där och visa bekräftelse åt barnet, ifall barnet till exempel är ledsen skall pedagogen trösta denne. Pedagogens uppgift är att se till att barn känner sig trygga, samt att ta tag i olika problem som uppstår bland barnen. På detta vis får barnen känna sig trygga i den situationen, då barnet vet att en vuxen ingriper och ser barnet.

Tips på hur pedagogerna får barn att känna sig trygga är att ha fasta rutiner, så att barnen vet vad som kommer att hända så att inga oväntade överraskningar finns. Att jobba i smågrupp är även ett bra sätt för både barnen och pedagogen. Genom

smågruppsverksamhet kan pedagogen ha fokus på de få barn som är i pedagogens grupp och på så sätt känner barnen sig hörda och på så sätt trygga med pedagogen. Det är viktigt att hitta tid för alla barn och skapa en viss relation med dem, vilket underlättas med hjälp av smågruppsverksamhet.

5.3 Analysmodell utgående från Shiers Delaktighetsmodell

I teorin tar vi upp barns delaktighet och inflytande vilket ligger till grund när vi analyserar resultatet. Från Shiers delaktighetsmodell har vi kopplat och utarbetat en egen analysmodell för att få fram idéer till verksamhetsguiden. Teorin i vårt examensarbete stöds av Shiers delaktighetsmodell och vår egen analysmodell har vi formulerat för att kunna koppla till våra resultat.

Vår analysmodell kan på ett konkret sätt synliggöra delaktighet och barns medverkan i beslutsfattande på daghem. Analysmodellen fungerar som ett stöd för att se hur stor delaktighet och inflytande barn kan uppnå. Meningen är att få barn så delaktiga som möjligt och med så stort inflytande som möjligt. Detta kan kontrolleras med hjälp av analysmodellen. Resultatanalysen i detta examensarbete får bättre struktur genom att använda oss av vår analysmodell.

Modellen är uppbyggd på följande sätt; första kolumnen, *nivå*, är tagen ur Shiers Delaktighetsmodell, som beskriver vad de olika nivåerna innefattar. Den andra kolumnen, som namngetts *på speltillfällena/Dialogduken* är utformad utgående från de verktyg vi använt oss av. Det är här vår egen utformning av Shiers Delaktighetsmodell har skett samt kopplingen till vårt examensarbete. I den tredje kolumnen, *idéer*, har skribenterna samlat tips och idéer för pedagogerna. Dessa tips och idéer har formulerats utgående från den teoretiska bakgrunden i detta examensarbete samt från Dialogduken och Dagsfredsspelet.

Skribenterna ansåg att uppbyggnaden av modellen är logisk, eftersom den liknar ursprungliga modellen. Den är utformad i kolumner. I första kolumnen beskrivs teorin, från ursprungliga modellen, som sedan i kolumn två praktiskt kopplas till speltillfällena och Dialogduken. Från dessa tillfällen har skribenterna sedan utformat idéerna i kolumn tre. Modellen läses från nivå ett vidare upp till nivå fem.

De tre första nivåerna i vår analysmodell behandlar delaktighet och är markerade i ljusblått. Nivå fyra och fem behandlar inflytande och är markerat i ljuslila. Vi skribenter valde att skilja på dessa delar eftersom det som är markerat i blått ofta automatiskt uppfylls

på daghem, medan den ljuslila kan upplevas svår att uppfylla och kräver mera arbete från pedagogerna.

Vi utgår att målgruppen, det vill säga pedagogerna, är kompetenta och använder redan nivå ett till tre som professionella på daghem när vi utformat tips och idéer. Därför har vi inte konkreta exempel på nivå ett till tre, som till exempel lekar just av denna orsak. Vi har dock några tips på vad pedagoger kan tänka på inom dessa tre nivåer. Vi har valt att använda de ljuslila delarnas idéer till verksamhetsguiden eftersom det eventuellt ger verktyg och bakgrundsidéer att utveckla vidare i den egna verksamheten på daghem. Pedagogerna används på detta sätt som en resurs, då de som professionella redan vet en hel del inom området. Detta som inspirationskälla kan bidra till att pedagogerna kan vidareutveckla och anpassa sina kunskaper.

Enligt vår barnsyn som beskrivits i arbetet, skall barnen ha rätt att vara delaktiga i det som gäller deras vardag och påverka enligt egen förmåga. Denna syn av delaktighet stöds i vår bearbetade modell. Dagisfred är ett sätt att få barn mera delaktiga och med hjälp av analysmodellen kan man se hur delaktiga barnen blev med spelet och vilka nivåer som inte uppfylls, vilka vi försöker uppnå med våra tips och idéer.

<p>5</p> <p>Barn delar makt och ansvar över beslutsfattande</p>	<p>På Dialogduken framkom det att barnen skall vara med och besluta om deras vardag</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Ha planeringsgrupper med barnen under hela året där barnen får med de vuxna vara med och bestämma om verksamheten på daghemmet – Dela makten med barnen, pedagogerna vågar ge av sin makt till barnen – Inte styra barnens tankar – Barnen skall kunna se att deras önskningar i nivå tre och fyra blir förverkligade
<p>4</p> <p>Barn involveras i beslutsfattande processer</p>	<p>På Dialogduken framkom att barnen skall bjudas in i verksamhetsplanering och diskussion</p> <p>Dagisfredsfesten är ett sätt att involvera barn i beslutsprocessen</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Fråga på samlingen vad barnen har för önskemål på aktiviteter och annan verksamhet, t.ex. om rutinerna – Variera rutinerna för att uppfylla barnens önskemål – Låta barnen ta del av och utveckla innehållet i daghemsverksamheten

3 Barns åsikter och synpunkter beaktas	Pedagogen tog tillvara barnens svar och visade intresse för varje barns tankar	– Pedagogen tar upp barnens önskemål och tankar till samtalsunderlag för t.ex. Dialogduken
2 Barn får stöd i att uttrycka sina åsikter och synpunkter	Pedagogen gav chans åt barnet att bli lyssnat på, hjälpte barnet att få uttrycka sig	– Aktivitet som stöder barnet i att uttrycka sina åsikter – Smågrupper så att barnen vågar uttrycka sig
1 Barn blir lyssnade till	Barnen blev lyssnade till under spelets gång	– Ha ett föremål i samlingen, som skall hållas i då någon vill ha taltur – Pedagogerna hittar stunder i dagen då denna hinner prata med barnen – Pedagogerna pratar på barnens nivå, inte "över huvudet" på barnen

NIVÅER**PÅ SPELTILLFÄLLENA/ DIALOGDUKEN****IDÉER**

Figur 4 Analysmodell

Nivå ett, två och tre har uppfyllts under speltillfällena, genom att barnen blivit lyssnade till, fått uttrycka sina åsikter samt att dessa åsikter och synpunkter beaktats. Under speltillfället uppfylldes dessa nivåer lätt, eftersom de är kopplade till den vardagliga verksamheten på daghem. Dessa tre nivåer är naturliga att få in på daghem eftersom de handlar om delaktighet medan nivå fyra och fem behandlar inflytande. Det krävs mera arbete för att barnen skall kunna uppnå en känsla av inflytande, vilket betyder att barnen skall ha makt i beslut gällande deras vardag.

På nivå ett behandlas att barn blev lyssnade till under spelets gång. En av våra idéer inom denna nivå är att använda sig av ett föremål som avgör vem av barnen som har taltur. Föremålet går från barn till barn och den som håller i föremålet är den som skall få prata till punkt. Med hjälp av denna idé kan barnen lära sig att respektera och lyssna på varandra. Genom detta kan barnet också känna att den blir lyssnad till, vilket leder till att trygghet och en känsla av gemenskap skapas. Vidare har vi några tips för pedagogerna inom samma nivå. Dessa är att försöka hitta stunder i dagen då man hinner prata med varje enskilt barn och när man väl pratar med barnet är det viktigt att inte prata över huvudet på barnet. Detta tycker vi är viktigt, så att barnet känner sig bekräftad och känner sig trygg i sin omgivning.

I nivå två skall barn få stöd i att uttrycka sina åsikter och synpunkter. Detta stöddes under speltillfället genom att pedagogen gav rum åt barnen att uttrycka sig och att bli lyssnat på. Våra idéer inom denna nivå är att pedagogen skall använda sig av aktiviteter som stöder barnet. Detta kan till exempel vara att använda sig av känslkort, på så sätt får barnen hjälp i att kunna uttrycka sig bättre. Med hjälp av att jobba i smågrupper kan pedagogen stöda barn att uttrycka sig. Detta gör att pedagogen ser alla barnen och tar varje enskilt barns behov och utvecklingsnivå i beaktande. På detta sätt vågar även blyga barn träda fram och säga sin åsikt.

I nivå tre skall barns synpunkter och åsikter beaktas. På speltillfällena togs detta i beaktande genom att pedagogen visade intresse för varje barns tankar och tog tillvara barnens svar. Pedagogen kan använda sig av barnens önskemål och tankar till samtalsunderlag. Detta gjordes under Dialogduken.

På nivå fyra och fem är barnen aktivt deltagande i verksamheten, på lägre nivåer är inte barnen delaktiga när besluten fattas. Barnen blir involverade i beslutsfattande, när deras makt är lika stor som pedagogens. Barnens nivå av inflytande beror på pedagogen, hur öppen pedagogen är att dela makten av beslutsfattande med barnen. I detta arbete innebär det delvis att barnen involveras i planeringen av dagisfredsfesten. Med hjälp av de verktyg som använts i projektet, utvecklas inte något konkret med detsamma utan det som barnen kan ha inflytande i, dagisfredsfesten, händer först i ett senare skede. Vilken grad av inflytande barnen kommer att ha kan därför inte avgöras i detta skede.

I nivå fyra skall barn involveras i beslutsfattande processer. Under dialogduken diskuterades det att barnen skall bjudas in i verksamhetsplanering och diskussion. Detta kan göras genom att på samlings fråga vad barnen har för önskemål på aktiviteter och annan verksamhet inom daghemmet. Barnen kan ha önskemål om daghemmets rutiner, som till exempel vilan och matsituationen och hur de vill bli bemötta där. Ett annat exempel är om de har en önskan om ett särskilt utflyktsmål. Det här skall pedagogerna ta i beaktande i planeringen av verksamheten. På denna nivå av inflytande skall pedagogerna kunna frånga och variera rutinerna för att kunna uppfylla barnens önskemål. Med detta avses att till exempel äta lunch ute om vädret tillåter eller att utevistelsen kan förlängas ifall barnen trivs och önskar det. Enligt Arnér, som tidigare har nämnts i detta examensarbete, skall pedagogen överskrida sitt perspektiv och inte i förväg bestämma en uppfattning om situationens utveckling, utan istället ge barnen en möjlighet att ha inflytande över sin egen situation.

I nivå fem delar barn makt och ansvar över beslutsfattande. I diskussioner under Dialogduken framkom det att barnen skall vara med och besluta om deras vardag. Detta kan förverkligas genom att använda sig av planeringsgrupper i form av dagisråd där barn är delaktiga i att planera daghemmets verksamhet. Inför dagisrådet väljs några barn att tillsammans med en vuxen planera, diskutera och utföra verksamhet från början till slut. Till exempel får barnen välja temaveckor och planera dem. Dagisråden skall upprätthållas under hela året och då skall alla barn i gruppen, tillsammans med pedagogerna, få möjlighet att vara med och påverka. Tanken är enligt Arnér att se verksamheten ur barns perspektiv och med barnens medverkan och inflytande skapa en miljö där barnen kommer till tals på allvar.

För att nivå fem skall uppfyllas skall pedagogen ha förmågan att dela sin makt med barnen. Detta tangeras också i nivå fyra, där pedagogerna skall kunna variera rutinerna enligt barnens önskemål. Det är dock viktigt att inte ge för stor makt åt barnen eftersom barn har behov av vägledning av pedagoger. Det krävs av pedagogen att kunna lyssna och ta till sig det barnen säger utan att styra barnens tankar, till exempel genom att inte sätta ord i barnens munnar. Om nivå fem uppfylls så skall barnen kunna se och känna att deras önskningar i nivå tre och fyra blir förverkligade.

Ett exempel på en temavecka som barn hittar på kunde vara svampvecka. Här vill barnen rita svampar, prata om dem och lära sig olika svampsorter. Efter detta väljer barnen att åka på utflykt till skogen för att se och plocka svampar. Om barnen hittar svampar så är de också intresserade att veta hur de tillreds. Därefter föreslår barnen att de skall få vara med och tillreda en maträtt tillsammans.

Genom vårt syfte, som var att samla tips och idéer till en verksamhetsguide, har våra idéer utformats samt vidareutvecklats utifrån de givna verktygen. Eftersom verktygen inte gav tillräckliga resultat, var skribenterna tvungna att utgå ifrån den egna barnsynen och utveckla egna idéer utifrån den. Enligt vår barnsyn skall barnen ha rätt till att få vara delaktiga i det som gäller deras vardag och de skall kunna få vara med och påverka enligt egen förmåga. Detta syns genom hela examensarbetet och har tagits i beaktande i såväl teori, som den egna utformade analysmodellen och de slutliga idéerna för verksamhetsguiden. Skribenterna har även strävat till att med hjälp av idéerna öka barnens delaktighet och inflytande på daghem.

Examensarbetets frågeställningar är: Hur ta tillvara barns tankar med hjälp av projektets givna verktyg? och hur utveckla barns tankar till en verksamhetsguide? Under Dagisfredsspelstillfället var skribenternas uppgift att dokumentera barnens tankar. Dialogdukstillfället gick ut på att dokumentera pedagogernas tankar kring barnens svar från Dagisfredsspelet samt övriga diskussioner som uppkom om barns delaktighet. Dessa tankar, teori vi läst och analysmodellen utvecklades vidare till idéer för verksamhetsguiden.

6 Kritisk granskning och diskussion

Det betonas i dagens forskningar att barn skall vara delaktiga i deras vardag, dock har vi märkt att det inte är så lätt att uppfylla detta. Därför är det bra att det utformas konkreta verktyg som gör det lättare att få barn delaktiga. Barn kan uppfattas som delaktiga men trots det inte ha så stort inflytande i beslutsfattande av deras vardag, det vill säga att nå upp till nivå fem i analysmodellen.

Syftet med detta arbete var att samla tips och idéer för en verksamhetsguide till konceptet Dagisfred utifrån den teori som behandlas i detta examensarbete samt från det praktiska arbetet som genomförts på pilotdaghemmet Trollebo. Genom detta arbete har vi skribenter kunnat uppnå syftet och kunnat samla tips och idéer för verksamhetsguiden, och på så vis möjliggjort att guiden i fortsättningen kan användas på daghem för att jobba kring temat Dagisfred bland barn. Vidare hoppas vi att vi kan med hjälp av vårt arbete samt verksamhetsguiden inspirera pedagoger och öka barns inflytande och delaktighet på daghem. Direkta idéer till guiden fick vi inte av resultatet. Skribenterna fick bygga vidare på barnens svar för att komma fram till idéer till verksamhetsguiden. Vi skribenter är väldigt nöjda med vår insats i projektet Dagisfred samt med de tips och idéer vi samlat in till verksamhetsguiden.

I vårt arbete hade vi två frågeställningar, "Hur ta tillvara barns tankar med hjälp av projektets givna verktyg?" med delfrågeställningen "vilka idéer utvecklas från barns tankar till verksamhetsguiden?". Genom teoretisk bakgrund samt praktisk tillämpning har vi kunnat svara på våra frågeställningar. Av det insamlade materialet fick vi en del tankar, men inte tillräckligt för att utveckla idéer. Med hjälp av vår kompetens kunde vi svara på den andra frågeställningen och vidareutveckla idéer till verksamhetsguiden.

Överlag anser vi skribenter att arbetsprocessen har fortskridit i förväntad och överenskommen takt. Vi har hållit oss till gemensamma tidtabeller och de gemensamma målsättningarna vi lagt upp. Vi är nöjda med vår egen insats och vårt professionella förhållningssätt gentemot såväl själva arbete, varandra samt övriga medparter i hela projektet. Skribenterna är Socionom (YH) studerande och har olika erfarenheter och tidigare kunskaper angående barn på daghem och deras möjligheter till inflytande och deltagande. Vi anser att detta var betydelsefullt för arbetet eftersom det gav flera olika synvinklar på respektive fenomen och därpå gav arbetet ett mer mångsidigt innehåll. Vi kan även konstatera att vår utbildning möjliggjorde att vi alla hade samma målsättning och förväntningar på arbetet vilket gjorde att arbetsprocessen fortskred väldigt bra. Däremot om övriga studeranden, så som vårdstuderande, skulle ha varit delaktiga i detta arbete skulle vi eventuellt kunnat få mera intressanta synvinklar och på så sätt ett bredare examensarbete.

Utmaningen med att få barn delaktiga och att de har ett inflytande, är att involvera dem i planeringen och beslutsfattandet. Ett exempel på detta är Dagsfredsfesten. Genom spelet har barnen fått säga sina åsikter om hur en fest skall vara, men i det här skedet vet vi inte om dessa tankar kommer att förverkligas. Det här innebär att vi inte kan avgöra om den femte nivån i analysmodellen uppnås i planeringen av festen. Skribenterna är medvetna om att verksamheten på daghem sällan uppnår nivå fyra eller fem. Eftersom det eventuellt kan vara svårt att frånga gamla inkörda rutiner.

Genom projektbeställningen fick vi en bredare syn på vikten av delaktighet inom arbetet med barn. Genom det insamlade materialet klarade skribenterna av att med hjälp av deras kompetens lyfta fram viktiga tyngdpunkter i projektet, som kan bidra till att öka delaktighet bland barn. Om vår uppgift hade varit att vidareutveckla Dagsfredsspelet kunde vi ha fått mera ut av barnens åsikter och tankar med hjälp av till exempel följdfrågor. Genom att använda sig av följdfrågor skulle skribenterna fått veta tanken bakom barnens svar och på så vis skulle vi fått mera konkreta svar av barnen kring frågorna. Detta skulle ha lett till att skribenterna skulle fått en bredare insyn i hur barnen tänker vilket eventuellt skulle ha gett ett bättre resultat.

I vår litteratursökning har vi givetvis utgått ifrån begrepp vi ansåg relevanta för arbetets innehåll så som barns perspektiv, barns delaktighet, barns inflytande, dialog med barn samt barns samspel. Vi strävade efter att använda olika databaser i såväl olika bibliotek som på internet. På så sätt kunde vi hitta en större variation av litteratur vilket vidare har gett arbetet ett mera mångsidigt innehåll. Genom att hitta litteratur som stöder varandra har vi kunnat öka arbetets tillförlitlighet. Vi anser att vår litteratursökning samt valet av litteratur var tillräckligt omfattande och gav läsaren en heltäckande bild av arbetets teoretiska bakgrund.

Vi använde främst svenskspråkiga källor men även några finska och engelska källor användes för att få mera variation. Genom att använda oss av inhemsk litteratur fick vi bättre insyn i hur ämnen inom detta område fungerar i Finland. Vi har huvudsakligen använt oss av primära källor, men vi har även använt oss av vissa sekundära källor vilket kan tänkas minska på arbetets tillförlitlighet. Vi var dock noggranna med våra källor och upplevde dem som pålitliga. Vi har även kunnat säkra användningen av tillförlitliga källor med att utgå ifrån använda källor i forskningar. Om vi inte har hittat den exakta boken eller artikeln har dessa fungerat som inspiration till vidare sökningar.

En litteratursökningstabell kunde ha gjorts men eftersom examensarbetet inte enbart har fokus på forskning och litteratur utan är till stor del praktiskt, så bestämdes inom gruppen att endast göra en sammanfattning av våra sökningar. Inom examensarbetet har skribenterna strävat till att använda nya källor, detta eftersom forskning kring barn görs hela tiden och skribenterna ville ha uppdaterad teori för att öka tillförlitligheten i vårt examensarbete. Som redan nämnts kunde det ha använts flera sökord på finska och engelska för att få ett mångsidigare arbete.

I vårt arbete har vi haft ett resursförstärkande synsätt som avspeglar sig genom hela arbetet. Med detta avses att stöda barnet utifrån dennes egna behov som i sin tur bekräftar och stöder barnet. I vårt arbete innebär det att ta tillvara barnens svar för verksamhetsguiden och använda dem i positiv bemärkelse, med fokus på barns möjligheter till inflytande och delaktighet. Vi upplever att vi lyckats med detta och tagit det i beaktande i arbetets olika delar. Vi har till exempel inte ändrat på de tankar och åsikter barnen gett oss och försökt tänka ur barns perspektiv snarare än sett från en vuxen. Vi har haft en positiv syn gentemot barns möjlighet till utveckling. Inom vår utbildning har ett resursförstärkande synsätt i arbete med klienter betonats och därför kändes det naturligt att tänka ur detta perspektiv även i examensarbetet.

Som insamlingsmetoder använde vi oss av dokumentering i skriftlig form. Vi ansåg att det var det mest naturliga sättet att dokumentera eftersom det minskade på störningsmoment bland barnen, till skillnad om det skulle ha skett med hjälp av ljudinspelning. Detta kan dock inte påvisas eftersom vi endast använde oss av en slags dokumentationsform. Här låg fokus på att ta tillvara barnens åsikter som uppkom med hjälp av Dagsfredsspelet, som var huvuduppgiften i projektet.

Folkhälsan var, utöver formingen av verksamhetsguiden, även intresserade att veta ifall spelet inspirerar och tilltalar barnen. Dagsfredsspelet tilltalade barnen utseendemässigt genom att de var nyfikna på figurena. Om spelet skulle ha innehållit följdfrågor, skulle skribenterna eventuellt ha nått barnen och deras tankar bättre. Fråga 2 var svår för barnen att förstå, eftersom frågan var lång och barnen hade svårt att ge konkreta tips till figuren Lukki. Detta uppkom på nätverksträffen, på Dialogduken och speltillfället. Spelet kunde få innehålla något som upprätthåller barnens intresse och nyfikenhet. Frågan om festen kom så plötsligt i spelet, så både skribenterna och personalen upplevde att barnen inte uppfattade frågan. Vidare anser vi att spelet är mera passande till barn som är mera utåtriktade eftersom de vågar uttrycka sig bättre. Blyga barn svarade under speltillfällena ofta med korta svar. Vid Dialogduken diskuterades det att spelet inte var utformat för att spelas många gånger, eftersom det bara skulle leda till upprepningar.

Examensarbetet har ett nyttovärde genom att det öppnar upp tanken kring barns delaktighet och genom att vi kommer med tips och idéer till verksamhetsguiden, vilket skall fungera som inspirationskälla för pedagoger. Genom samarbete med Folkhälsan implementerar vi deras verktyg i Trollebo daghem vilket gör att Folkhälsan får utvecklingsförslag och kan utveckla sina verktyg. Verksamhetsguiden är tänkt att vara till nytta för barnen men eftersom detta är ett pilotprojekt kan vi inte säkerställa om konceptet Dagsfred får en fortsättning.

Källförteckning

- Abrahamsen, G. (1999). *Det nödvändiga samspelet*. Lund: Studentlitteratur.
- Ahlskog-Björkman, E., & Furu, A.-C. (2015). *Forskningsperspektiv på barnträdgårdslärares professionalism*. ÅA Pedagogik och välfärdsstudier.
- Arnér, E. (2009). *Barns inflytande i förskolan - en fråga om demokrati*. Lund: Studentlitteratur.
- Backman, J. (1998). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur .
- Bucknall, S. (2012). *Children as researchers in primary schools - choice, voice and participation*. Abingon, Oxon: Routledge.
- Spelet för Dagisfred. Folkhälsan (2016).
- Davidsson, S., & Juslin, E. (2016). *Det resursstarka barnet - resursförstärkande yrkespraxis för barn under skolåldern*. Vasa: Novia publikation och produktion. (Hämtat: 05.04.2016).
- Doverborg, E., & Pramling Samuelsson, I. (2004). *Att förstå barns tankar Metodik för barnintervjuer*. Stockholm: Liber.
- Ejvegård, R. (2009). *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Ellneby, Y., & von Hilgers, B. (2010). *Att samtala med barn: genom att lyssna med fyra öron*. Stockholm: Natur & kultur.
- Eskel , P., & Marttila, M. (2013). Osallisuuden kokemus osana yhteisöllisyyttä. i P. Marjanen, M. Marttila, & M. Varsa (Red.), *Pienten piirissä - Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinille* (s. 75-92). Juva: PS-kustannus.
- Folkhälsan. (2015). *Vår verksamhet*. Kompisväskan: www.folkhalsan.fi/sv/startside/Varverksamhet/Barn--familj/Daghem/Daghem-utan-mobbning/-kompisvaskan/ (Hämtat: 22.03.2016).
- Forskningsetiska delegationen. (2012). *God vetenskaplig praxis och handläggning av misstankar om avvikelser från den i Finland*. www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf (Hämtat: 13.04.2016).
- H Gustafsson, L. (2011). *Förskolebarnets mänskliga rättigheter*. Lund: Studentlitteratur.
- Handledningsmanual för Dagisfredens Dialogduk. Folkhälsan (2016).
- Hansson, J. (2009). *Små barn kan!- om barns utveckling och lärande 0-5 år*. Västerås: Ica Bokförlag.
- Iwarsson, P. (2013). *Samtal med barn och ungdomar*. Stovkholm: GOTHIA Fortbildning.
- Ivarsson, P.-M. (2003). *Barns gemenskap i förskolan*. Uppsala: Uppsala Universitet.
- Johannesen, N., & Sandvik, N. (2009). *Små barns delaktighet och inflytande - några perspektiv*. Stockholm: Liber AB.
- Johansson, E. (2003). Att närma sig barns perspektiv - Forskares och pedagogers möten med barns perspektiv. *Pedagogisk forskning i Sverige*(1-2), 42-57.

- Johansson, E., & Pramling Samuelsson, I. (2003). Barns perspektiv och barnsperspektiv i pedagogisk forskning och praxis. *Pedagogisk forskning i Sverige*(1-2), 1-5.
- Jonsdottir, F. (2007). *Barns kamratrelationer i förskolan - Samhörighet tillhörighet vänskap utanförskap*. Malmö: Holmbergs.
- Karlsson, R. (2014). *Demokrati i förskolan - fokus på barns samspel*. Stockholm: Liber.
- Koivula, M. (2013). Yhteisöllisyyden rakentuminen päiväkodin arjessa. i P. Marjanen, M. Marttila, & M. Varsa (Red.), *Pienten piirissä - Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinille* (s. 19-43). Juva: PS-kustannus.
- Kristensson, J. (2014). *Handbok i uppsatsskrivande och forskningsmetodik för studenter inom hälso- och vårdvetenskap*. Lettland: Natur & Kultur.
- Lapsiasia. (u.å.). *Lapsiasia*. Barnets rättigheter: www.lapsiasia.fi/sv/lapsen-oikeudet/ (Hämtat: 14.03.2016).
- Larsen, A. (2009). *Metod helt enkelt - En introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Löfdahl, A. (2014). *Kamratkulturer i förskolan- en lek på andras villkor*. Stockholm: Liber.
- Marjanen, P., Ahonen, J., & Majoinen, L. (2013). Vertaissuhteet ja yhteisöllisyys. i P. Marjanen, Marttila Marjaana, & M. Varsa (Red.), *Pienten piirissä - Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinille* (s. 47-71). Juva: PS-kustannus.
- Michelsén, E. (2005). *Samspel på småbarnsavdelningar*. Stockholm: Liber.
- Nilsen, P. (2010). *Implementering - Teori och tillämpning inom hälso- och sjukvård*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Niss, G., & Söderström, A.-K. (2006). *Små barn i förskolan - Den viktiga vardagen och läroplanen*. Lund: Studentlitteratur.
- Palla, L. (2011). *Med blicken på barnet - om olikheter inom förskolan som diskursiv praktik*.
www.dspace.mah.se/bitstream/handle/2043/12151/Linda_Palla_diss.pdf?sequence=2
(Hämtat: 30.03.2016).
- Patel, R., & Davidsson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Pramling Samuelsson, I., Sommer, D., & Hundeide, K. (2011). *Barnperspektiv och barnens perspektiv i teori och praktik*. Stockholm: Liber.
- Rasmusson, B., Hyvönen, U., & Mellberg, L. (2004). *Utvärderingsmöten i BBIC - En studie av barns delaktighet och bestämmande*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Robertson Pearce, C. (2001). *Vägar till delaktighet: öppningar, möjligheter och skyldigheter - en ny modell för att öka barns delaktighet i att fatta beslut i enlighet med artikel 12 i FNs konvention om barnets rättigheter*.
<http://www.hso.se/PageFiles/1556/Shier,%20%C3%B6versatt%20artikel%202.pdf>
(Hämtat: 27.04.2016).

S Andersen, E., & Schwencke, E. (2013). *Projektarbete En vägledning för studenter*. Lund: Studentlitteratur.

Shier, H. (2001). Pathways to participation: opening, opportunities and obligations. *Children & Society*, 15(2), 17-117.

Shier, H. (2001). Vägar till delaktighet: öppningar, möjligheter och skyldigheter - En ny modell för att öka barns delaktighet i att fatta beslut i enlighet med artikel 12 i FNs konvention om barnets rättigheter. (C. Robertson Pearce, Övers.)

SISU Idrottsutbildarna. (u.å.). Handledning för arbete med dialogduken: www.sisuidrottsutbildarna.se/ImageVaultFiles/id_12298/cf_394/handledning_dialogduk.pdf (Hämtat: 11.01.2016).

Skolfreden. (u.å.). *Om skolfreden*. Skolfred: www.koulurauha.fi/om-skolfreden (Hämtat: 14.01.2016).

Social- och hälsovårdsministeriet. (2011). *ETENE*. <http://etene.fi/documents/1429646/1571620/Publikation+33+Den+etiska+grunden+f%C3%B6r+social-+och+h%C3%A4lsov%C3%A5rden%2C+2011.pdf/3cd3621e-5301-43d7-9eeb-5f6aecf84f5e> (Hämtat: 27.04.2016).

Stakes. (2005). *Grunderna för planen för småbarnsfostran*. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino Oy.

Stoor-Grenner, M., & Kirves, L. (u.å.). *MOBBNINGSFÖREBYGGANDE ARBETE INOM SMÅBARNSFOSTRAN Att utarbeta en handlingsplan för att förebygga och ingripa i mobbning*. Helsingfors: Folkhälsan och Mannerheims barnskyddsförbund.

Svenning, B. (2011). *Vad berättas om mig? Barns rättigheter och möjligheter till inflytande i förskolans dokumentation*. Lund: Studentlitteratur.

Svenska sjuksköterske föreningen. (u.å.). *Vi arbetar med: Etik*. Dialogduken: www.swenurse.se/Vi-arbetar-med/Etik/Dialogduken/ (Hämtat: 11.01.2016).

Turja, L. (2011). *Lapset osallisina - kohti uutta varhaiskasvatuskulttuuria*. Hämtat från www.eceaf.org/wp-content/uploads/2014/03/2011-3-Turja.pdf (Hämtat: 30.03.2016).

Vehkalahti, R. (2008). *Trygga barn - stärk barnets självkänsla med lekar och aktiviteter*. (F. Media, Övers.) Helsingfors: Fontana Media.

Vilkka, H. (2005). *Tutki ja kehitä*. Helsingfors: Tammi.

World Organisation for Early Childhood Education. (u.å.). *Barns delaktighet i det fysiska rummet Svenska OMEP:s utvecklingsprojekt med stöd av Allmänna arvsfonden 2007-2009*. Arvsfonden.

Växtkraft, P. E. (u.å.). *Shiers delaktighetsmodell*. <http://spotidoc.com/doc/2891269/ladda-ner-shiers-delaktighetsmodell-som-pdf> (Hämtat: 12.04.2016).

Finlands författningssamling

Lag om småbarnspedagogik (8.5.2015/580) www.finlex.fi (Hämtat: 2.5.2016)

Bilaga 1

START

Hej Kompis, jag heter Alfie!
Nu blir jag både glad och förvånad på samma gång! Tänk att just du vill spela Dagisfredspelet med mig! Det tycker jag är roligt!

Nu blir jag lite nyfiken på dig också. Jag undrar **vad du tycker är roligt på dagis?**

Äntligen! Hur och ordning, tills ni kommer till min kompis Lukki. Du som sitter närmast mig och bögis.

Hej Kompis! Jag heter Lukki.
Vad spännande det var att få höra om allt det roliga du berättade!

Jag tycker också det är roligt på dagis, men ibland kan jag känna mig lite ledsen... och vet inte riktigt hur jag ska göra för att det ska kännas bättre. **Har du något tips på vad jag kunde göra?**

Finns det något på dagis som gör dig ledsen?

Äntligen! Hur och ordning, tills ni kommer till min kompis Caro. Du som sitter närmast mig för bögis.

Hej Kompis! Jag heter Figge!
Det här är ett Dagisfredspelet, ett lite annorlunda spel, där just du har en viktig uppgift! Här får du vara med och bestämma och lunda på hur du vill att dagis ska vara så att alla tins och mål blir!

Då ni känner er redo att börja får ni gå till Alfie som står vid **START**.
Här kommer att ge er en uppgift som ni får vara på i tur och ordning.
Spännande eller hur?

GRATTIS!
Nu har du kommit i mål!
Jag tycker att det är bra att vi berättar för varandra hur vi tins på dagis, då kan vi också hjälpa varandra att ha det bra.
TACK för att du var med i spelet!

MÅL

Hej heder Praxe och jag tycker att vi kunde fra det här med en FST! Kanske vi kunde planera en Dagis-fredstid!

Hur tycker du att en riktigt bra fest på dagis skulle vara? Ska vi planera **tillsammans**? Då ni känner er som står och väntar på er i målet.
Fundera på ni tillsammans och på senare i målet!

Vad vad får ni när jobbat Och vilka bra idéer ni har!

Hej heder Praxe och jag tycker att vi kunde fra det här med en FST! Kanske vi kunde planera en Dagis-fredstid!

Hur tycker du att en riktigt bra fest på dagis skulle vara? Ska vi planera **tillsammans**? Då ni känner er som står och väntar på er i målet.
Fundera på ni tillsammans och på senare i målet!

Vilka fina förelag du har!
Jag heter Caro! Jag försöker alltid visa mina kompisar att jag tycker om dem. Men ibland går det inte så bra... Jag tror inte att dom förstår vad jag menar. **Vad tycker du att vi tillsammans kunde göra för att visa att vi bryr oss om varandra på dagis?**

Äntligen! Hur och ordning, tills ni kommer till min kompis Praxe. Du som sitter närmast mig för bögis.

Spelet för
DAGISFRED

Instruktioner till dig som spelar dagisfredspelet

Inom projektet KOMMUNIKÅSKAN – för goda relationer på daghem skapas ett koncept för Dagisfred motsvarande skolans Skolfred (se www.koulurauha.fi/eskareauha). Konceptet är också inspirerat av MLL som under året senaste året jobbat kring ESKAIIPIÄUHA. Året 2016 kommer att vara ett pilotår för att utveckla konceptet Dagisfred också på några daghem i Sverksömland.

Dagisfred handlar om att alla barn ska få känna sig trygga på daghemmet.

Syftet är att daghemmen skall jobba kring temat DAGISFRED under hela verksamhetsåret och i slutet av augusti utbysa Dagisfred på sin egen enhet samtidigt som Skolfreden utbys i hela landet.

Spellet

Dagisfredspelet är ett sätt att göra barnen delaktiga i planeringen av Dagisfred på daghemmet. Spelet hör i hop med en dialogduk som fungerar som verktyg för de vuxnas planering. Syftet med spelet är att uppmärksamma barns tankar och att de vuxna ska ta tillvara de idéer som barnen kommer fram med under spelets gång. Spelet ligger som grund för arbetet med dialogduken.

Spelregler

1. Spelas med 4 barn år gången.
2. Du behöver anteckningspapper och penna samt en gemensam spelplåt. Spelet spelas alltid tillsammans med en vuxen som dokumenterar.
3. Inled först med att läsa för barnen vad Figge berättar.
4. Ställ spelplåsen vid Alfis (stort).
5. Läs pratbubblan vid Alfis och följ de instruktioner Alfis ger.
6. Det är viktigt att barnen i tur och ordning får svara på frågan medan de andra barnen lyssnar. Alla får vara den som svarar först en gång.
7. Det första barnet som svarar får flytta fram spelplåsen ett steg då det tycker att hen är klar med sitt svar. Sedan är det nästa barns tur att svara och flytta fram spelplåsen över.
8. Följande Kompismonster har en ny uppgift och så får barnen svara i tur och ordning igen.
9. Du som vuxen dokumenterar barnens svar genom att anteckna. Du kan använda dig av svaren och det barnen pratat när du arbetar med dialogduken i kollegiet.

Bra att tänka på:

- Spelet är bara ett av många sätt att ta tillvara barns tankar. Du kan också använda dig av andra metoder. Tips finns t.ex. i Kompisväskans teorihäfte, kap 3.
- Ge barnen tillräckligt med tid att tänka och svara i sin egen takt.
- Ställ gärna följdfrågor för att bredda barnens svar. Använd frågeord som för processen vidare (vem, vad, när och hur?)
- Hjälp barnen att finna de rätta orden. Du kan också be barnen att dramatiska, rita eller på annat sätt uttrycka sig.
- Fråga om du inte förstår barnet.
- Undvik att syra, vägled istället.
- Förmedla att det barnen berättar är viktigt och intressant.
- Skriv ner och dokumentera det barnen berättar för att sedan kunna använda svaren under arbetet med dialogduken.

Bilaga 2

Dialogduk för DAGISFRED

1. DIALOGEN

Den här metodiken bygger på goda samtal. Vad tycker du att är viktigt i en god dialog? Skriv några nyckelord som beskriver en god dialog. Orden får ligga som grund för att få en så bra dialog som möjligt i arbetet med dialogduken.

2. ATT JOBBA PÅ DAGHEM

Vår första uppgift är att du får berätta för de andra i gruppen vad som är det bästa med ditt arbete idag.

Berätta i tur och ordning.

6. AVSLUTANDE REFLEKTION, BORDET RUNT

Berätta i tur och ordning hur du tycker att samtalet och arbets sättet fungerat. Vad har fungerat bra och hur kan vi göra mer av det?

MLL
MÄNNISKORNAS
BARNSKYDDSFÖRBUND

5. VAD ÄR NÄSTA STEG

Nu gäller det att gå vidare och fundera på hur Dagisfred förs in på din egen enhet under året. Gå igenom frågeställningarna nedan och berätta i tur och ordning efter varje fråga.

- Hur kan vi ta tillvara barnens tankar och idéer som synliggjorts med hjälp av t.ex. Dagisfredsspelet? Berätta i tur och ordning.
- Tänk på hur du kunde göra vårdnadshavare delaktiga i arbetet med Dagisfred.
- Vad behöver göras nu för att få in temat Dagisfred i den dagliga verksamheten? Hur ska det göras? När ska det vara gjort (ett tips är att göra upp en årsklocka)? Vem/vilka ansvarar för vad?

4. HUR KAN DU GÖRA BARN DELAKTIGA I ARBETET MED DAGISFRED

För att känna sig trygga behöver barn känna delaktighet. Fundera på frågorna nedan och berätta i tur och ordning hur du tänker.

- Vad innebär barns delaktighet för mig?
- Hur vet jag att vi lyckats med att göra barnen delaktiga?
- Vad tycker jag de vuxnas roll är, då det gäller att främja barns delaktighet?
- På vilket sätt ger jag barn möjlighet att uttrycka sina åsikter och hur tar jag tillvara barnens idéer?

3. DEFINITION AV TRYGGHET

Dagisfred handlar om att alla ska känna sig trygga på daghemmet. Fundera hur du ser på begreppet trygghet och vad det betyder för dig när du tänker på barnen i ditt daghem? Tänk först individuellt och berätta sedan i tur och ordning.

Dialogen är den klassiska formen för ett tydligt och lyhört utbyte av erfarenheter och idéer.

På så sätt kan man säga att dialogen inte bara är en metod, utan i första hand ett förhållningssätt som utgår ifrån en ömsesidig respekt.

Det dialogiska samtalet blir utforskande, lärande och kreativt genom att man öppnar, lyhört och aktivt lyssnar på varandra.

Handledning för arbetet med Dagisfredens dialogduk

VAD ÄR EN DIALOGDUK?

Att arbeta med en dialogduk är en metod som skapar stora möjligheter till interaktion mellan medarbetarna, där resultatet är beroende av allas aktiva deltagande.

Metodiken bygger på att man i en liten grupp, fyra till sex personer, arbetar aktivt och involverar samtliga gruppdeltagare.

Arbetet utgår från en duk med tydliga uppgifter och frågor. Gruppen samlas runt duken.

Eftersom instruktioner, uppgifter och frågor är skrivna med text vänd utåt, kommer alla i gruppen att få läsa och förklara en uppgift för de övriga.

Gruppen ska följa instruktionerna på duken och föra en dialog kring de frågor som där framgår.

Den dialogduk som vi tagit fram innehåller sex frågeområden som ska arbetas igenom. Då alla är aktivt med i arbetet är man också gemensamt ansvarig för resultatet.

Arbetet med duken skapar en ökad förståelse för Dagisfreden och visar hur man på den egna enheten vill jobba för en trygg gemenskap och en förstärkt vi-känsla i arbetet.

SYFTE

Målet med arbetet kring dialogduken är att skapa ett koncept för hur du kan jobba kring temat Dagisfred tillsammans med barn, föräldrar och kolleger på ditt eget daghem eller i din egen barngrupp.

Genom en strukturerad diskussion är det lättare att dela erfarenheter, frågor och samla idéer till din verksamhet.

Samtidigt som anteckningar är viktiga så är det de goda samtalen som har störst betydelse för att hitta fungerande metoder och gemensamma riktlinjer för hur Dagisfreden ska se ut på just ditt daghem. Delaktighet är ett av ledorden. Delaktighet både vad gäller planering med kollegerna samt barns och föräldrars delaktighet i hela processen.

PRAKTISKT GENOMFÖRANDE

1. Avsätt ca tre timmar plus tid för pauser.
2. Samlas i grupper om fyra till sex personer och arbeta med en dialogduk per grupp.
3. Sitt gärna runt ett mindre bord och lägg duken så att alla ser.
4. Varje grupp behöver en egen dialogduk och anteckningsmaterial. De anteckningar som görs under arbetets gång kan sedan sammanställas och utgöra underlag för fortsatt arbete.
5. Gå igenom dialogduken punkt för punkt. Varje deltagare läser en uppgift i tur och ordning.
6. Var noggrann med att alla i gruppen är delaktiga i varje uppgift.

DAGISFREDEN

Dagisfreden ska påminna barn, pedagoger och vårdnadshavare om att var och en ska ha rätt att gå i ett tryggt och trivsamt daghem. Alla ska få känna sig värdefulla och respekterade på daghemmet. Syftet med verksamheten är att förebygga mobbning och ensamhet bland barn redan i tidig ålder.

Konceptet Dagisfred ska ytterligare stärka daghemmens arbete med respekt, delaktighet och trygghet.

SPELET FÖR DAGISFRED

För att göra barnen delaktiga i arbetet med Dagisfred finns ett spel som är utformat för att ta tillvara barnens tankar och idéer. Att spela spelet tillsammans med barnen är ett sätt att göra barnen delaktiga i planeringen av Dagisfreden.

Med hjälp av figurena i spelet får barnen vara med och uttrycka sina åsikter och påverka hur Dagisfreden ska utformas på daghemmet.

Närmare anvisningar för spelet finns på spelets baksida.

Bilaga 4

Fotograferingstillstånd

Socionomstuderanden från yrkeshögskolan Novia i Åbo samarbetar med Folkhälsans Förbund inom projektet Daghemsfred. Studeranden fotograferar barn för att få genuina bilder av Folkhälsans barnverksamhet. Bilderna används enbart i Folkhälsans eget material och i studerandes examensarbeten.

Vi ber dig härmed om lov att få fotografera ditt/dina barn. Bilderna överläts aldrig för att användas av någon utomstående part.

.....

Jag ger härmed mitt samtycke till att mitt barn / mina barn fotograferas av socionomstuderanden från yrkeshögskolan Novia och till att bilderna publiceras i samband med examensarbeten och Folkhälsans egna publikationer, broschyrer, tidningar, infoblad och annat motsvarande skriftligt material samt i elektronisk form på webben t.ex. på Folkhälsans hemsidor.

Barnets/ barnens namn

Vårdnadshavarens underskrift

Vänligen lämna in samtycket senast _____.____.201__

Bilaga 5

Tips och idéer för Folkhälsans verksamhetsguide i form av en årsklocka

Vi valde att dela upp tipsen och idéerna årstidsvis för att göra det så konkret och lätt som möjligt för pedagogerna.

Höst

Tårtbakning till Dagisfredsfesten

Från planeringen av Dagis-fredsfesten med barnen fick skribenterna flera idéer på vad personalen kunde göra med barnen. Flera av barnen svarade att de ville äta kex och tårta, och skribenterna kom då att tänka på att personalen skulle kunna baka tillsammans med barnen inför festen. Det är något som barnen själva har sagt att de skulle vilja ha med på Dagis-fredsfesten, och då skulle de få vara delaktiga och ha inflytande med det.

Temat fred

Personalen kan ta upp temat fred med barnen på exempelvis samlingen. Tillsammans kan de göra olika aktiviteter som innefattar temat och på detta vis blir barnen bekanta med vad fred innebär.

Sy egna kompismonster

En idé som skribenterna kom att tänka på var att barnen skulle få sy egna kompismonster. Detta då skribenterna såg att barnen var väldigt intresserade av kompismonstren, och i Spelet för Dagisfred var det ett barn som svarade att man kan krama ett gosedjur då man är ledsen. Det kan även vara roligt om någon i personalen på daghemmen syr alla kompismonstren, för att använda sig av dem då de spelar Spelet för Dagisfred med barnen. Genom att ha konkreta versioner av kompismonstren kan spelet med de yngre barnen möjligtvis underlättas, då yngre barn ofta finner det enklare att prata till en leksak eller något annat konkret.

Planeringsgrupper i form av "Dagisråd"

Planeringsgrupperna skall upprätthållas under hela året och då skall alla barn i gruppen, tillsammans med pedagogerna, få möjlighet att vara med och påverka. Inför dagisrådet väljs

några barn att tillsammans med en vuxen planera, diskutera och utföra verksamhet från början till slut. Till exempel får barnen välja temaveckor, utfärder och planera dem.

Ett exempel på en temavecka som barn hittar på kunde vara svampveckan. Här vill barnen rita svampar, prata om dem och lära sig olika svampsorter. Efter detta väljer barnen att åka på utflykt till skogen för att se och plocka svampar. Om barnen hittar svampar så är de också intresserade att veta hur de tillreds. Därefter föreslår barnen att de skall få vara med och tillreda en maträtt tillsammans.

Samarbetsdag

En "Samarbetsdag" för personal, där man har fem punkter med olika samarbetsövningar. Övningarna i de fem olika punkterna är "Flygande mattan", "Rockring i ring", "Rephärvan", "Ögonkontakt" och "Lyfta burken".

Samarbetsövningar kan förbättra samspel i en grupp.

Flygande mattan

Alla ställer sig på mattan, mattan ska vara så liten att det blir trångt. Alla ska ändå få plats på mattan. Mattan ska vändas av deltagarna medan de står på mattan och ingen ska falla utanför. Om någon faller ska gruppen börja från början. För att göra övningen svårare kan talförbud tilläggas. Efteråt fungerar gruppen på hur deras kommunikation fungerade, om någon fungerade som ledare, om det gick bra att samarbeta, om det var roligt samt hur det kändes med kroppskontakt.

Rockring i ring

Alla ställer sig i en ring och håller i varandras händer. En rockring hängs in i ringen på någons hand och ska sedan förflyttas runt i ringen utan att någon släpper taget om varandras händer. Man ska alltså ta sig igenom rockringen utan att ta tag i den med händerna.

Rephärvan

Ett rep längre än 15 meter behövs. Repet läggs i en påse och alla deltagare stoppar ner en hand i påsen och tar tag i repet på valfritt ställe. Medan alla håller i repet ska de samtidigt reda ut rephärvan utan att släppa taget.

Ögonkontakt

Alla sitter på stolar på två led mitt emot varandra. Deltagarna försöker få ögonkontakt med någon i det andra ledet och snabbt byta plats med varandra. Byte av plats med personen mitt

emot får bara ske en gång. En person står mellan leden och ska försöka hinna och sätta sig på någon av stolarna då de blir lediga. Då den som står i mitten lyckas får den som blev utan plats i sin tur stå i mitten. Ledaren avslutar övningen då det känns som om det räcker.

Lyfta burken – samarbetsövning

En glasburk samt ett elastiskt gummiband med lika många snören (ca 1 meter) fastknutna som deltagarantalet. Gummibandet ska vara tillräckligt stort för att kunna spännas åt runt glasburkens smalaste del. Deltagarna tar varsitt snöre och ställer sig runt burken. Genom att alla drar i snörena ska de försöka tänja ut gummibandet så att det kan träs över burken. Burken lyfts sen upp med hjälp av snörena.

Jag kan känna på handen din!

Sångleken "Jag kan känna på handen din!" går ut på att medan man sjunger sången känner barn först på sig själv på en vald kroppsdel och sedan samma kroppsdel på ett annat barn.

Då blir barnen mer bekanta med varandra och får känna att alla accepterar varandra. Barnen väljer en del på kroppen som de vidrör först på sig själva och senare även på varandra. Detta stödjer goda vänskapsrelationer mellan barnen.

Hjulet

Hjulet går ut på att barnen håller armkrok i en ring medan de tar sig genom en bana och försöker att hålla ihop och inte släppa taget. För en mer utmanande version kan barnaringen rotera. Med hjälp av denna övning kan barnen öva på samarbete och att ta hänsyn till varandra.

Dagisfredsworkshops för vårdnadshavarna

Vårdnadshavarträff inkluderas i början av året i verksamheten Vårdnadshavarträffen kan ta form av olika workshops, där de centrala utgångspunkterna är desamma som i arbetet med Dagisfred, det vill säga trygghet och delaktighet. Temat trygghet arbetas kring i form av att var och en får rita vad trygghet innebär för dem. Därefter diskuteras teckningarna och hur trygghet kan främjas på daghemmet. Delaktighet som tema bearbetas genom att vårdnadshavarna delas in i mindre grupper, och varje grupp dramatiserar en situation som behandlar temat. Dramat visas sedan för de övriga grupperna och en diskussion kring delaktighetens innebörd äger rum. På så vis får alla en bredare överblick av vad Dagisfred innebär. Förståelse för andra syn på trygghet och delaktighet leder till att strävan mot ett gemensamt mål underlättas.

Presentlåda

Önskningsar kan samlas i en presentlåda som barnen förmedla vidare till daghemmet. Diskussioner i hemmet kring vad Dagisfred innebär, kan väcka tankar och önskningsar gällande verksamhetens utformning och dessa läggs sedan i presentlådan. På så vis kan personalen ta i beaktande vårdnadshavarnas och barnens tankar. Alla blir då delaktiga.

Vinter

Känslökroppen

En övning där varje barn i tur och ordning får gå avskilt med en vuxen ur personalen för att fundera kring känslor. Barnet får färdig modell med konturer av en kropp samt en närbild på ansiktet. Med hjälp av de här modellerna får barnet sedan rita in hur barnet själv uppfattar olika känslor, till exempel var de känns och hur de känns med hjälp av olika färger.

På så vis får varje barn individuell tid med den vuxna och verkligen blir sedda

Fallskärmen

Fallskärmen kan användas för olika samarbetsövningar. "Platsbyte" går ut på att när fallskärmen lyfts sägs två av barnens namn om sedan ska springa under skärmen och byta plats med varandra. "Bollen på skärmen" går ut på att en boll ligger på fallskärmen och barnen ska lyckas hålla kvar bollen där medan de för fallskärmen upp och ner. Lek med fallskärmen främjar tillit barnen emellan samt med de vuxna. Personliga och sociala relationer utvecklas också på så vis. Detta främjar samspel.

Samhörighetslekar

Ett tillfälle med samarbetsövningar kan främja samhörigheten i en barngrupp. Detta kan göras med hjälp av olika lekar. "Namnbollen" går ut på att alla barn sitter i en ring och en boll rullas barnen emellan. Innan barnet som har bollen rullar den vidare säger barnet sitt eget namn samt de namn dit bollen rullas. "Rännan" Barnen ställer sig i ett led. Barnet längst fram rullar en boll bakåt i ledet mellan de andra barnens ben. Barnet som står längst bak tar bollen då den kommer till det sista barnet. Det barnet springer sedan längst fram i ledet och rullar i sin tur bollen bak igen. Med hjälp av detta blir alla barn sedda och samhörigheten främjas. Genom att alla barn leker tillsammans får de visa att de bryr sig om varandra och att ingen lämnas utanför.

Följa John

Leken går ut på att ett barn är "John" och de andra barnen följer och gör samma rörelser.

Följa John är en lek där barnen verkligen måste respektera varandra genom att ta efter vad "John" gör. Genom att varje barn får leda leken främjas känslan av jämlikhet. Denna lek kan även hjälpa till att stödja goda vänskapsrelationer.

"Lita på" - leken

Att arbeta på gemenskapen i en grupp kan man leka olika lekar som handlar om att lita på varandra. En sådan lek är exempelvis "Lita på". Denna lek passar bäst för de äldre barnen och går ut på att fem till sex barn står i en ring, och ett barn står i mitten och blundar. Då alla är beredda faller barnet i mitten åt något håll och de andra barnen knuffar lätt tillbaka barnet mot mitten igen. Bra är det om man i denna lek får alla barn att testa på att stå i mitten.

Öva på komplimanger

Barnen svarade på frågorna att de vill att andra skall leka med dem, så en lek som stärker gemenskapen och empatiförmågan hos barn kan till exempel vara att man sitter i en ring på golvet och säger någon snäll sak åt barnet som sitter bredvid. Det kan vara något barn är bra på eller något om barnets personlighet.

Ordleken

Ordleken är en lek där barnen delas upp i två lag. En person i det ena laget börjar med att säga en bokstav och en person från det andra laget ska sedan fylla på med nästa bokstav för att bilda ett ord som denne person har i tankarna. Sedan läggs det till bokstäver från lagen i tur och ordning tills ett ord med fem eller flera bokstäver har bildats. Lagen ska alltid ha ett ord de tänker på då de säger en ny bokstav, och det andra laget kan, om de mistänker att så inte är fallet, syna det andra laget. För varje ord ges en poäng. Denna lek kan kopplas till examensarbets teori om barn språkutveckling och även temat delaktighet samt samspel och empati från Spelet för Dagisfred. Denna lek genomförs bäst med äldre barn, men kan även anpassas så att även de yngre barnen klarar av att delta.

Hemliga kompisen

Hemliga kompisen går ut på att alla barn drar en lapp med ett annat barns namn. Det barn vars namn står på lappen skall de vara extra snälla mot under en vald period och namnet på barnet de fått skall hållas hemligt. Exempelvis kan det vara att hjälpas åt att städa, att vara artig och att visa omtanke. Syftet med hemliga kompisen är att barnen på ett enkelt sätt skall få öva på socialt samspel. Vi tänkte att denna kunde passa extra bra vid vändagen (vän veckan) och vid julen (hemliga tomtenissar).

Diskussionsstund på samlingen

Detta kan göras genom att på samlingen fråga vad barnen har för önskemål på aktiviteter och annan verksamhet inom daghemmet. Barnen kan ha önskemål om daghemmets rutiner, som till exempel vilan och matsituationen och hur de vill bli bemötta där. Ett annat exempel är om de har en önskan om ett särskilt utflyktsmål. Barn blir på detta sätt delaktiga och får inflytande. Barnen känner att deras önskemål förverkligas.

Vår

Rita festen

Barnens idéer för festen kan konkretiseras genom att barnen får rita ner hur barnen vill att festen ska utformas. Efter att barnen ritat får varje barn berätta vad den egna teckningen föreställer och idéerna antecknas av personalen. Då de ritat påverkas de inte lika lätt av andras åsikter. Alla barns åsikter kan på så vis tas i beaktande ur ytterligare ett perspektiv och barnen får uttrycka sig på ett vis som kan vara enklare för dem.

Pomperipossa

För att stärka barns gruppsammanhållning, gemenskap och samspel kan personalen ordna lekar med barnen som innefattar dessa egenskaper. "Pomperipossa" leken kan vara ett exempel på en sådan lek. Leken går ut på att alla barn samlas i ett rum och sedan väljs ett frivilligt barn ut till häxan Pomperipossa. För att göra leken mera spännande kan man använda sig av en häxhatt och en käpp samt dämpa belysningen i rummet. Förutom det behövs endast en filt. Leken börjar med att barnen och häxan går runt i rummet, sedan säger häxan "Pomperi, Pomperipossa går över sten och mossa. När jag trampar på en gren,

förvandlas alla barn till sten". Efter att häxan har sagt ramsan, förvandlas de övriga barnen till sten och måste lägga sig ner på marken och täcka för ögonen. Efter det är det häxans uppgift att täcka ett av barnen med en filt, sedan dunkar häxan i golvet med käppen eller stampar med foten och då får de övriga barnen resa sig upp, förutom barnet under filten. Tillsammans skall barnen sedan gissa vem det är som ligger under filten.

Finn fem fel

"Finn fem fel". Personalen gömmer fem stycken föremål i naturen som inte hör hemma där. Barnen delas in i två grupper och tillsammans skall ta reda på vilka dessa föremål är. Personalen skall se till att alla barnen får vara delaktiga. Syftet med denna aktivitet är att stärka gruppandan och gemenskapen mellan barnen.

Sagoberättelse

Ett barn, avskilt i ett utrymme i tur och ordning, får berätta en saga som den professionella skriver ner. När sagan är färdig läses den upp för att visa att fokus verkligen har legat på vad barnet har berättat. Sagan sparas i barnets personliga mapp och kan också läsas upp i ett senare skede om barnet så vill. På så vis får varje barn individuell tid med den vuxna och verkligen blir sedda och lyssnade till.

Påskäggspsyssel

Barnen får pyssla påskägg och då välja färg, mönster och dekorerings. På så vis tas barnens delaktighet i beaktande och de får valmöjligheter att utforma pysslet precis enligt hur de själva vill.

Delaktighet vid fest

På daghemmets olika fester är den traditionella synen att vårdnadshavaren har en mer passiv roll, där barnen uppträder och de vuxna är åskådare. Istället kan alla vara aktiva i programmet, genom att till exempel pyssla tillsammans. På så vis blir vårdnadshavarna delaktiga genom att vara aktiva i verksamhet.

Fordonsdagen

Fordonsdagen innehåller olika aktiviteter och lekar som berör fordon både inomhus och utomhus. Dagen börjar med att man i samlingsen diskuterar med barnen vilka olika fordon det finns, deras funktioner och utseende. Under utevistelsen leks "Hela trafiken stormar" där

barnen delas in i olika grupper, där varje grupp väljer vilket fordon de vill vara och får ett eget "bo". I tur och ordning får grupperna lämna sina bon och försöka hinna tillbaka innan de blir fasttagna. "Trafikljusen" är en annan lek, som är en del av Fordonsdagen. Leken går ut på att olika färger symboliserar färgerna i trafikljus och representerar olika anvisningar. När barnen kommer in en i gången som bilar, får de i "Bilverkstaden" meka på varandra. Barnen kommer in en i gången för att de ska få individuell uppmärksamhet. Först blir barnet som leker bil mekad av föregående barn och sedan får barnet, som just varit bil, själv meka på nästa barn i tur. Förutom att främja barnens trivsel, vilket man gör med hjälp av ett ämne de tycker att är roligt, hjälper leken barnen att bli bekväma med att både beröra och bli berörda. Beröring är viktigt därför att barnen anser att kramar är viktiga för tröst. Genom att öva beröring i lek, blir det lättare för barnen att beröra varandra och ta emot beröringar i andra sammanhang. På så vis beaktas barnens intresse för utelek samt fordon.

Genom hela året

Kompisbänken

Kompisbänken tangerar gemenskap, dess syfte är att minska på ensamhet och utanförskap i barngruppen, genom att använda sig av en kompisbänk lär sig barnen om kamratskap. När ett barn inte har någon att leka med kan barnet sätta sig på bänken och då vet de andra barnen att denne skall hämtas och tas med i en lek. På detta sätt kan barnen själva lära sig att se när någon är utanför och göra något åt saken själv istället för att pedagogen behöver ingripa. En fördel är också att barnet som sitter på bänken har såvis lättare att komma in i en lekande barngrupp när denne blir hämtad gentemot att själv vara tvungen att ta det första steget. Kompisbänken skall främställas ur en positiv bemärkelse, så att barnet som sitter på bänken inte blir utpekad utan istället används kompisbänken som ett roligt verktyg för att öka gemenskapen. Kompisbänken behöver inte vara en bänk, det går att anpassas efter vad barnen vill ha. Det kan istället till exempel vara en saccosäck eller en utmarkerad plats någonstans i daghemmet.

Pedagogens roll är speciellt viktig i början för att få barnen motiverade och införa kompisbänken som en rolig del av verksamheten på daghemmet. I början kan pedagogen vara med och uppmuntra barn att hämta barn som sitter på kompisbänken. Introduktionen av kompisbänken sker på hösten, då pedagogen kan prata om vänskap med barngruppen och

göra olika övningar med dem inom detta tema. På så sätt blir barnen redan från början bekanta med och kan känna igen gemenskap och vänskap. Efter övningarna och diskussion om vänskap får barnen tillsammans designa sin egen "bänk". Eftersom barnen själva får vara med och göra den, känner de att bänken faktiskt är för dem. Kompisbänken är ett verktyg som används hela året.

Lekpar

Ett till sätt som utmanar barnets sociala färdigheter är att pedagogen väljer lekpar eller att lekparen väljs slumpmässigt. Om lekparen väljs slumpmässigt kan detta ske genom lottdragning. För att göra det lättare för barnen kan de även få dra lott om vad de skall leka. Genom att blanda vem som leker med vem, förebyggs utanförskap och nya vänskapsband bildas. På detta vis stärks även gemenskapen i hela gruppen. För att barns rätt till inflytande och delaktighet inte skall minska på daghemmet så är det viktigt att barnen ibland själva får bestämma vem de skall leka tillsammans med. I början av året lär barnen känna varandra genom lekparen och senare på året kan pedagogen styra barngrupperna till exempel genom att barnen skall lära sig leka med någon annan än den bästa kompis.

"Vänelev" på dagis

Utgående från barnens svar om att de blir ledsna då de inte får vara med eller om någon bråkar med dem, samt att de svarade att man kan visa andra att man bryr sig om dem genom att leka med dem eller säga någon snäll sak fick skribenterna en idé om att man kan försöka använda sig av "Vänelev" konceptet som redan används i högstudier och även i viss mån i lågstudier. Det vill säga man kan öva på såväl att göra barnen delaktiga och träna deras samspel- och empati förmåga genom att de äldre barnen kan utses till "vänelever" åt de yngre barnen. Gemensamma tillfällen kan ordnas där de äldre barnen kan dra samlingar eller lekar för de yngre barnen.

Inledning för möte

Då personalmöten hålls ska de inledas med att var och en ska berätta en bra sak som hänt under veckan där barns delaktighet har kommit till uttryck. Alla inkluderas, alla får muntur och en bra överblick kring vad som fungerar i verksamheten när det gäller barns delaktighet får.

Delaktighetsmöte

En gång i månaden hålls ett möte där en representant ur personalen från varje avdelning träffas och diskuterar det aktuella kring barnens delaktighet. På så vis delas tankar, åsikter och synpunkter. Hela personalgruppen får då ett bredare perspektiv, eftersom tid till diskussion på avdelningen finns i större grad i vardagen än tid att diskutera avdelningar emellan. Därför behöver sådan tid finnas inplanerad. Idéer och information från mötena kan därför delas i efterhand på avdelningen. Personalen får också en överblick av var barnens delaktighet är enkel att få in respektive var det är mer utmanande och på vilka områden ytterligare arbete behövs.

Temavecka

Varje barn får välja ett ämne som sedan fungerar som tema på avdelningen under en veckas tid. Under veckan arbetar man kring temat, innan en ny vecka inleds med ett annat barns tema. På så vis blir barnen delaktiga i verksamheten och får komma fram med sina åsikter. På detta vis blir även det individuella barnets intresse beaktat.

Samlingsaktivitet

Låta varje barn i tur och ordning välja en aktivitet under en samling. Ett barn per samling. Det är ett sätt att ta till vara barnens idéer och på så vis blir alla barn sedda och hörda, och alla får en chans att påverka.

Sagoröstning

Vid läsestunden väljs två sagor ut av personalen, och barnen får därefter genom röstning bestämma vilken saga de vill höra. Detta ger barnen valmöjligheter och de får känna sig delaktiga.

Idéhäfte

Ett idéhäfte där barnens idéer och tankar samlas är ett sätt att garantera att inga av barnets tankar glöms bort. Spontana tankar och idéer från barnen bör tas till vara för att i ett senare skede kunna användas i planeringen. På så vis görs barnen delaktiga.

Responspostlåda

En postlåda där föräldrarna får lämna in åsikter och tankar kring verksamheten finns lättillgänglig. Responsen diskuteras sedan bland personalen och man försöker implementera eventuella förbättringar och förslag. Detta fungerar som ett indirekt kommunikationsmedel med låg tröskel, samt för att göra förädlarna delaktiga.

Handdockan Bubba

Handdockan Bubba är en varelse som barnen får prata med och berätta sådant som kan vara för svårt eller skrämmande att berätta direkt åt den vuxne. Genom att vända sig till en handdocka känns kommunikationen tryggare. Det kan kännas enklare att vända sig till en handdocka istället för direkt till en vuxen.

Tröstkramdjur

Personalen på daghemmet införskaffar ett kramdjur som kan användas när ett barn är ledsen. De andra barnen kan då föra kramdjuret till det ledsna barnet. Det ledsna barnet kan även själv hämta kramdjuret, eftersom det inte alltid är säkert att någon annan märker. Med hjälp av kramdjuret, kan barnet få tröst. De andra barnen kan på så vis också visa omtanke. Kramdjuret fungerar också som en symbol för att alla ska veta vem som är ledsen och behöver tas hänsyn till. På det viset är det lättare att uppmärksamma det ledsna barnet.

Saker att beakta

På morgonen hälsa barnen välkomna en och en

Under samlingen ge alla muntur och vara noga med att övriga lyssnar

Ge barnen möjlighet att uttrycka sig genom lek om ord är för svårt.